

Aluehallitus

§ 283

16.09.2024

Palvelujärjestelmän uudistaminen / Perhe- ja vammaispalvelujen uudistus (R3)

Ahall 16.09.2024 § 283
13375/00.01.02.00/2023

Valmistelija: Kati Kantanen 044 740 1951,
kati.kantanen(at)pshyvinvointialue.fi; Jussi Lampi, puh. 044 714
2631, jussi.lampi(at)pshyvinvointialue.fi

Pohjois-Savon hyvinvointialue rakentui yhdistämällä aiemman kuntapohjaisen sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestäjien toiminta. Hyvinvointialueen toiminnassa integroituu sosiaali- ja terveydenhuolto sekä pelastustoimi aina erityisen vaativista palveluista perustason palveluihin.

Hyvinvointialueen käynnistymisvaiheessa alkuvuodesta 2023 keskityttiin varmistamaan turvallinen siirtymään uuteen organisaation. Hyvinvointialueen käynnistymisen jälkeen on aika aloittaa palvelujärjestelmän kokonaisuudistus. Uuden järjestelmän tuomat mahdollisuudet kehittää ja uudistaa toimintaa on hyödynnettävä täysimääräisesti.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden järjestämistä haastaa voimakkaasti henkilöstön saatavuuden ongelmat, väestön ikääntymisestä johtuva palvelutarpeen kasvu ja kustannustason nousu. Toiminnan uudistaminen on välttämätöntä, jotta voimme rakentaa taloudellisesti ja toiminnallisesti kestävä palvelujärjestelmän. Palvelujärjestelmän kokonaisuudistus koskee kaikkia hyvinvointialueen palveluita ja toimialoja.

Hyvinvointialueuudistus mahdollistaa sote-palvelujärjestelmän uudistamisen asiakaslähtöisesti ja peruspalveluita vahvistaen hyödyntäen integroitunutta järjestelmää.

Palvelujärjestelmän uudistamisohjelmassa valmistellaan neljä kokonaisuudistusta:

- R1. Vastaanottotoiminnan ja alueellisen erikoissairaanhoidon sekä aikuissosiaalityön uudistus
- R2. Osastohoidon, asumisen ja kotiin vietävien palveluiden uudistus
- R3. Perhe- ja vammaispalveluiden uudistus
- R4. Erikoissairaanhoidon ja yliopistollisen sairaalan uudistus

Uudistusten valmistelua tukee muun muassa seuraavat läpileikkaavat toimenpiteet:

Aluehallitus

§ 283

16.09.2024

- Digitaalisten palveluiden uudistaminen (strategisen ohjelma, Ahall 02.10.2023 § 304)
- Kiinteistöselvitys ja toimitilaverkko (kuntien kanssa tehdyt 3+1 vuokrasopimukset pitää arvioida 31.12.2024 mennessä.)
- Hallinto ja tukipalvelut (strategisen ohjelma; Ahall 05.06.2023 § 187)
- Henkilöstövoimavarojen kehittäminen ja vahvistaminen (strategisen ohjelma, Ahall 05.06.2023 § 186)

Uudistusten valmistelua ohjaa Pohjois-Savon hyvinvointialueen sote-palvelustrategia (Avalt 19.06.2023 § 34) ja tuottavuus- ja taloudellisuusohjelma (Ahall 01.11.2023 § 366). Sote-palvelustrategian ja tuottavuus- ja taloudellisuusohjelman mukaisesti palvelujärjestelmän ja -verkon uudistaminen aloitettiin syksyllä 2023. R3-uudistuksen viranhaltijavalmistelu tehtiin työryhmissä, joissa palvelutoimialoilla oli keskeinen rooli. Työryhmän puheenjohtajana toimii Kati Kantanen. Hyvinvointialueen johtoryhmä johtaa työskentelyä.

Palvelujärjestelmän uudistamisohjelmalla pyritään kokonaisuudessaan saavuttamaan n. 50 M€ vuotuinen kustannusvaikutus (Ahall 19.06.2024 § 218), joka toteutuessaan tasapainoittasi hyvinvointialueen taloutta merkittävästi.

Perhe- ja vammaispalveluiden uudistuksen keskeiset sisällöt

Perhe- ja vammaispalveluiden uudistuksessa tavoitteena on palvelurakenteen keventäminen, oman tuotannon vahvistaminen ja ostopalvelujen vähentäminen sekä entistä vahvempi integraatio ja toimintamallien yhtenäistäminen. Uudistuksen perustana on sähköisten palveluiden lisääminen, kuten sähköinen perhekeskus, virtuaalinen etäpäivätoiminta ja etähoivapalvelut.

Palvelurakenteessa painopistettä siirretään varhaisen tuen palveluihin vahvistaen lastensuojelun avohuoltoa ja lisäksi vammaispalveluiden asumispalveluihin tuettua ja yhteisöllistä asumista. Palveluita tullaan yhteensovittamaan moniammatillisella ja monialaisella työskentelyllä, toimintamalleja kehittämällä ja henkilöstön yhteiskäytöllä. Uudistukseen on kirjattu keskeiseksi sisällöksi myös verkostotyöskentelyn vahvistaminen muun muassa kuntien, koulutuksen järjestäjien ja järjestöjen kanssa.

Esityslistan liitteenä:

- perhe- ja vammaispalveluiden uudistuksen (R3) luonnos

Valmistelijan päätösehdotus:

Aluehallitus

§ 283

16.09.2024

Aluehallitus päättää:

- 1) merkitä perhe- ja vammaispalveluiden uudistuksen (R3) luonnoksen (liite) ja valmistelutilanteen tiedoksi
- 2) käynnistää sidosryhmien osallistamisen, jossa kuullaan syksyn aikana mm. henkilöstöä, alueen asukkaita, yrityksiä ja yhdistyksiä.
- 3) lähettää luonnoksen lausunnoille hyvinvointialueen lautakuntiin, jaostoihin sekä lakisääteisiin ja vapaaehtoiisiin vaikuttamistoimielimiin sekä aluevaltuustoryhmille ja Pohjois-Savon kuntiin.

Taloudellisuus-, tuottavuus- ja integraatiovaikutusten arviointi

Palvelujärjestelmän uudistus ja sen taloudellisten tavoitteiden (n.50M€) saavuttaminen on keskeinen osa hyvinvointialueen talouden tasapainottamista (tuottavuus- ja taloudellisuusohjelma). Perhe- ja vammaispalveluiden uudistuksen kustannusvaikutuslaskelmat tarkentuvat valmistelun myötä syksyn 2024 aikana.

Toimivallan peruste

hallintosäntö 36 §

Esittelijä

hyvinvointialuejohtaja

Päätösehdotus

Aluehallitus päättää:

- 1) merkitä perhe- ja vammaispalveluiden uudistuksen (R3) luonnoksen (liite) ja valmistelutilanteen tiedoksi
- 2) käynnistää sidosryhmien osallistamisen, jossa kuullaan syksyn aikana mm. henkilöstöä, alueen asukkaita, yrityksiä ja yhdistyksiä.
- 3) lähettää luonnoksen lausunnoille hyvinvointialueen lautakuntiin, jaostoihin sekä lakisääteisiin ja vapaaehtoiisiin vaikuttamistoimielimiin sekä aluevaltuustoryhmille, Pohjois-Savon kuntiin ja Pohjois-Savon liittoon. Lausunnot pyydetään toimittamaan 31.10.2024 mennessä Pohjois-Savon hyvinvointialueen kirjaamoon.

Päätös

Merkitään pöytäkirjaan, että:

- Riitta Raatikainen, Merja Rautiainen, Kati Åhman, Kati Hynninen, Annukka Ojala ja Juho Pahajoki ilmoittivat olevansa esteellisiä (HL 28.1. kohta 5 ja 7) ja poistuivat asian käsittelyn ja päätöksenteon ajaksi klo 10.21 - 10.42
- Teija Savolainen-Lipponen, Pekka Pollari ja Anna Partanen olivat läsnä kokouksessa asian esittelyn ja päätöksenteon ajan klo 10.21 - 10.42
- Puheenjohtajana toimi asian käsittelyn ja päätöksenteon ajan Hannu Kokki.

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Aluehallitus

§ 283

16.09.2024

Otteen oikeaksi todistaa
Kuopiossa 21.09.2024

Janne Niemeläinen
Pöytäkirjanpitäjä

Aluehallitus

§ 283

16.09.2024

Muutoksenhakuohje koskee pykälää: § 283**Yllälueteltuihin päätöksiin ei saa tehdä valitusta tai oikaisuvaatimusta**

Seuraavasta päätöksestä ei saa tehdä hyvinvointialueesta annetun lain 141 §:n mukaan oikaisuvaatimusta eikä aluevalitusta, koska päätös koskee vain valmistelua tai täytäntöönpanoa.

Palvelujärjestelmän uudistus

Perhe- ja vammaispalvelut

Sisällysluettelo

Voit siirtyä linkkiä klikkaamalla suoraan haluamaasi esityksen kohtaan.

- [Uudistuksen ydinasiat](#)
- [Uudistuksen perusteet](#)
- [Perhepalvelut](#)
- [Perhepalveluihin ehdotetut muutokset](#)
- [Lastensuojelu](#)
- [Lastensuojelun palveluihin ehdotetut muutokset](#)
- [Vammaispalvelut](#)
- [Vammaispalveluihin ehdotetut muutokset](#)
- [Liitemateriaali](#)
- [Käsitteet](#)

Uudistuksen ydinasiat

Perhe- ja vammaispalveluiden uudistuksen tavoitteet

Palvelurakenteen keventäminen sekä oman tuotannon vahvistaminen ja ostopalvelujen vähentäminen:

- Vammaispalveluiden asumispalveluissa siirtyminen ostopalveluista vahvemmin omaan toimintaan ja tuetun sekä yhteisöllisen asumisen lisääminen.
- Lastensuojelussa avohuollon vahvistaminen ja kodin ulkopuolisten sijoitusten vähentäminen.
- Lastensuojelussa laitoshoidon vähentäminen sijaishuollossa sekä oman tuotannon vahvistaminen.
- Sähköisten palveluiden lisääminen, kuten sähköinen perhekeskus, virtuaalinen etäpäivätoiminta ja etähoivapalvelut.

Entistä vahvempi integraatio ja toimintamallien yhtenäistäminen:

- Verkostotyöskentelyn edelleen vahvistaminen (mm. sosiaali- ja terveyskeskukset, kotisairaanhoido, kunnat, koulutuksen järjestäjät ja järjestöt).
- Moniammatillisen ja monialaisen työskentelyn, perhekeskustoimintamallin ja systeemisen lastensuojelun toimintamallin vahvistaminen.
- Palveluiden parempi yhteensovittaminen lapsen suojelun tarpeeseen vastaamisessa
- Vammaispalveluissa päivätoiminnan ja asumispalveluyksiköiden henkilöstön yhteiskäytön luominen.

Vammaisten asumispalvelut

Alustava kustannusvaikutuslaskenta.

Kustannukset laaditaan syksyn 2024 aikana myös perhekeskuksen ja lastensuojelun osalta.

Vammaispalvelut, yhteenveto kustannusvaikutuksista

Kustannukset on laskettu käyttäen painotettua keskiarvoa.

Yhteensä-sarakkeeseen on laskettu laitoshoidosta ympärivuorokautiseen palveluasumiseen siirtyminen ja ympärivuorokautisesta palveluasumisesta yhteisölliseen asumiseen siirtyminen.

Toiminnan muutosten säästövaikutukset, miljoonaa euroa

Säästökohde (miljoonaa euroa)	Laaja vaihtoehto	Maltillinen vaihtoehto	Tiivis vaihtoehto
Laitoshoidosta oman tuotannon ympärivuorokautiseen palveluasumiseen*	+1,3	1,3	1,3
Ympärivuorokautisesta palveluasumisesta tuettuun/yhteisölliseen asumiseen (ostopalveluista omaan tuotantoon)**	+1,3	+2,9	+4,2
Yhteensä (miljoonaa euroa)	+2,6	+4,2	+5,5

- *Laitoshoidossa olevien asiakkaiden määrän väheneminen 2025–2027: 17 paikkaa.
- **Vammaispalvelujen ympärivuorokautisesta tuettuun/yhteisölliseen asumiseen:
 - Laaja: 23 paikkaa,
 - Maltillinen: 53 paikkaa,
 - Tiivis: 76 paikkaa

Uudistuksen perusteet

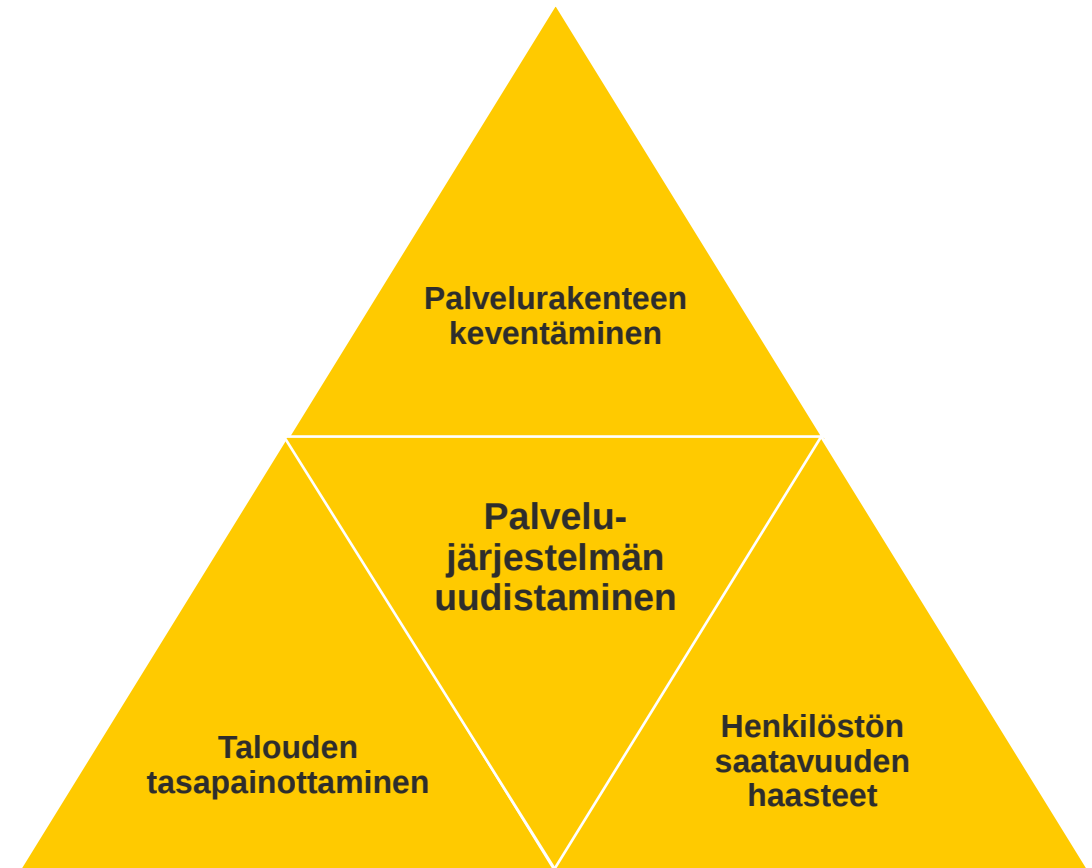
Muutostarpeet

Toimintaympäristö ja toiminnan johtaminen ovat murrosvaiheessa

- Hyvinvointialue on vielä rakentumassa 19 kunnan sekä kuntayhtymien järjestäminen palveluiden ja organisaatioiden pohjalta.
 - Palveluiden integraatiota ja monitoimijaisuutta on lisättävä.
 - Tiedolla johtamista on kehitettävä.
- Painopiste on nykyisin korjaavissa palveluissa, laitoshoidossa ja ympärivuorokautisessa palveluasumisessa.
 - Palvelurakenne on raskas ja sitä on kevennettävä.
- Palveluita tarjotaan pääasiassa vain fyysisistä toimipisteistä käsin.
 - Digitaalisia palveluja ja niiden mahdollisuuksia asiointissa ja etähoivassa on lisättävä fyysisten palveluiden rinnalle.
 - Liikkuvan ja jalkautuvan työn edellytyksiä on vahvistettava.
- Tilinpäätös vuonna 2023 oli -63 miljoonaa euroa alijäämäinen, tilinpäätösennuste 2024 on noin -98 miljoonaa euroa alijäämäinen.
 - Hyvinvointialueen alijäämä on katettava vuoden 2026 loppuun mennessä.

Henkilöstön saatavuudessa on haasteita

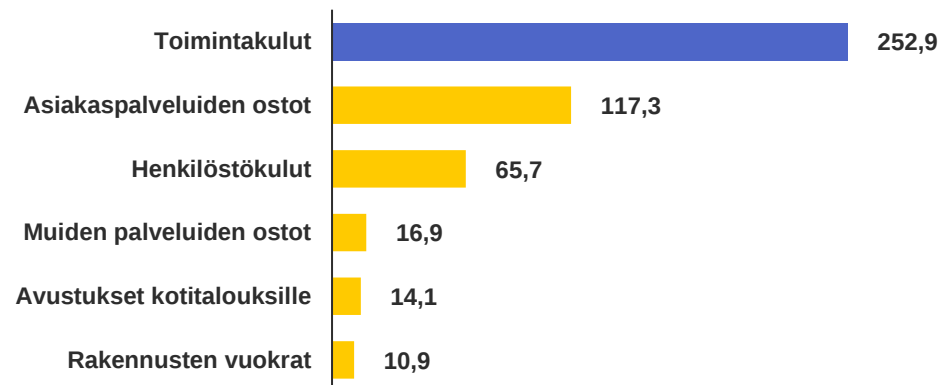
- Pulaa on muun muassa sosiaalityöntekijöistä, psykologeista, puhe- ja toimintaterapeuteista, sairaanhoitajista ja ohjaajista.
- Rekrytointivaikeudet korostuvat hyvinvointialueen harvaan asutuilla alueilla sekä akuuteissa ja lyhytaikaisissa (alle 15 päivän sekä alle 6 kuukauden) sijaisuuksissa kaikissa ammattiryhmissä.
- Toistaiseksi rekrytointitilanne hyvä kuraattoreissa, terveydenhoitajissa ja osin sosiaaliohjaajissa.

Yleistä perhe- ja vammaispalveluiden kustannusrakenteesta

- Perhe- ja vammaispalveluissa on **perustason palveluiden** lisäksi **erityistason palveluja**.
- Suurin osa sosiaalihuoltolain mukaisista sosiaalipalveluista on niin sanottuja **määrärahasidonnaisia palveluja**, joiden myöntämisessä hyvinvointialue voi käyttää harkintaa lain antamissa puitteissa.
 - Myös näiden palvelujen myöntämisen pitää aina perustua yksilölliseen palvelutarpeen arviointiin.
- **Erityisen järjestämisvelvollisuuden palveluissa** on niin sanottu **subjektiivinen oikeus**, mikä tarkoittaa sitä, että asiakkaalla on aina oikeus saada palvelu riippumatta hyvinvointialueen määrärahatilanteesta.
- Erityisen järjestämisvelvollisuuden piirissä olevat sidotut kustannukset:
 - **lastensuojelupalveluissa 52 miljoonaa euroa**
 - **vammaispalveluissa 97 miljoonaa euroa**
- Perhe- ja vammaispalveluiden toimintakulujen kohdentuminen:
 - **46 % asiakaspalveluiden ostot**
 - **26 % henkilöstökustannukset**
 - **7 % avustukset**

Perhe- ja vammaispalvelut, suurimmat kuluerät
Tilinpäätös 2023 (miljoonaa euroa)

Lasten ja nuorten määrän kehitysennuste Pohjois-Savossa

- Syntyvyys on laskussa valtakunnallisesti ja lasta odottavien sekä lasten määrä vähenee myös Pohjois-Savossa.
- Elävänä syntyneiden määrä on vähentynyt 294 lapsella Pohjois-Savossa vuosina 2021–2023 :
 - Vuonna 2021: 1 973 lasta
 - Vuonna 2022: 1 803 lasta
 - Vuonna 2023: 1 679 lasta

Vuosi	Elävänä syntyneet	0–6 - vuotiaat	7–12 - vuotiaat	13–15 - vuotiaat	16–18 - vuotiaat	Vähennys edellisestä vuodesta
Toteutunut 2023	1 679	13 654	15 167	7 974	8 004	44 799
Ennuste 2024	1 912 (-61)	13 659 (-804)	14 478 (-1 048)	7 994 (+286)	7 813 (-102)	45 856 (-1 729)
Ennuste 2030	1 803 (-109)	13 241 (-418)	12 069 (-2 409)	6 955 (-1 039)	7 809 (-4)	41 877 (-3 979)
Ennuste 2040	1 732 (-71)	12 568 (-673)	11 453 (-616)	6 020 (-935)	6 282 (-1 527)	38 055 (-3 822)
Vähennysennuste 2021–2040	-241	-1 895	-4 073	-1 974	-1 531	-9 530

Ennuste: 0–17-vuotiaat kunnittain vuosina 2030 ja 2040

Paikkakunta	2023	2030	2040
Kuopio	21 135	20 308	19 591
Siilinjärvi	4 880	3 986	3 466
Iisalmi	3 713	3 049	2 613
Varkaus	2 848	2 217	1 822
Lapinlahti	1 611	1 311	1 167
Leppävirta	1 485	1 227	1 115
Kiuruvesi	1 331	1 070	846
Suonenjoki	1 049	824	679
Joroinen	723	555	444
Pielavesi	663	456	371
Vieremä	599	493	434
Sonkajärvi	529	444	391
Rautalampi	447	334	288
Kaavi	351	301	262
Tuusniemi	298	182	152
Keitele	259	220	185
Vesanto	200	137	118
Rautavaara	178	138	122
Tervo	150	153	128

Toiminnan tunnusluvut kertovat kasvavasta palvelutarpeesta

- Taustalla on laajempi yhteiskunnallinen muutos liittyen erityisesti huoleen lasten ja nuorten hyvinvoinnista sekä palveluiden saatavuudesta.
- Lapsuudessa, nuoruudessa ja vanhemmuudessa kohdattavat haasteet ovat pitkällä aikavälillä muuttuneet.
 - Yhteiskunnan tukiverkko ja palvelujärjestelmä muuttuvat hitaasti ja tarpeiden muutoksiin reagointi on viiveistä.
- Yhteiskunnallisella tasolla pitkällä aikajänteellä on tavoiteltu palveluiden "kynnyksen madaltumista".
 - Asiointi- ja yhteydenottokanavat ovat lisääntyneet ja parantaneet edellytyksiä saada yhteyttä, jolloin kynnys hakea apua on tietyin osin madaltunut.

-	2020	2021	2022	2023
Elävänä syntyneiden määrä	1 849	1 973	1 803	1 678
Lasten ja nuorten (0–17-vuotiaiden) mielenterveys- ja päihdepalvelujen kysyntä, asiakkaat*	-	-	772	1 063
Lasten ja nuorten (0–17-vuotiaiden) mielenterveys- ja päihdepalvelujen kysyntä, kontaktit*	-	-	4 014	5 282
Lapsiperheiden kotipalvelu**	1,6 %	2,0 %	2,5 %	2,1 %
Perheitä lastensuojelun tehostetussa perhetyössä, % lapsiperheistä	1,7	1,9	1,8	2,0
0–17-vuotiaat, joista on tehty lastensuojeluilmoitus, osuus**	9,1	9,7	11,1	12,0
Uudet lastensuojelun avohuollon asiakkaat, osuus**	598	701	777	1 017
Lastensuojeluilmoitusten lukumäärä**	7 864	8 032	8 807	9 931
Kiireellisesti vuoden aikana sijoitettuna olleet lapset**	176	214	225	254
Huostassa tai kiireellisesti sijoitettuna olleet lapset (THL)**	756	749	780	848
Uusi huostaanotto vuoden aikana, 0–17-vuotiaat**	76	93	136	110

* Lähde: HVA raportti Toiminnan volyymin vuosivertailu

** Lähde: Sotkanet

Perhepalvelut

Perhepalveluiden henkilöstö ja toimipisteet

- Henkilöstöä noin 760
 - Perhekeskus: 560 työntekijää
 - Lastensuojelu: 200 työntekijää
- Suurimmat henkilöstöryhmät ovat terveydenhoitajat, sosiaalialan ohjaajat ja sosiaalityöntekijät.
- Palveluja tarjotaan hyvinvointialueen uuden palvelualuejaon mukaisesti pohjoisella, keskisellä sekä eteläisellä alueilla toimivissa yksiköissä.
- Toimipisteitä on paljon ja ne sijaitsevat muun muassa kunnantalojen, kunnan muiden kiinteistöjen, yksityisten tilojen, terveysasemien, koulujen ja oppilaitosten yhteydessä.
 - Osa nykyisistä toimitiloista ei täysin sovellu tiloissa tarjottavaan palvelutoimintaan.

Perhepalveluiden toiminnan kokonaisuus vuonna 2024

Perhekeskuspalveluiden palveluyksikkö

Perheiden terveyspalvelut

- **Pohjoinen alue:** neuvola 12, kuntoutus 1 palvelupaikka ja tilojen käyttöä sote-keskuksissa
- **Keskinen alue:** neuvola 13, kuntoutus 2 palvelupaikka
- **Eteläinen alue:** neuvola 8, kuntoutus 2 palvelupaikka

Psykososiaalinen opiskeluhoito

- **Pohjoinen alue:** 33 koulua, 2. asteen oppilaitosta 13 (esiopetus 30)
- **Keskinen alue:** 56 koulua, 2. asteen oppilaitosta 21 (esiopetus 57)
- **Eteläinen alue:** 23 koulua, 2. asteen oppilaitosta 9 (esiopetus 15)

Perheiden sosiaalipalvelut

- **Pohjoinen alue:** perhesosiaalityö 7 kiinteää asiointipaikkaa, kasvatus- ja perheneuvonta 6 asiointipaikkaa
- **Keskinen alue:** perhesosiaalityö 4 kiinteää asiointipaikkaa, kasvatus- ja perheneuvonta 4 kiinteää asiointipaikkaa
- **Eteläinen alue:** perhesosiaalityö 7 asiointipaikkaa, kasvatus- ja perheneuvonta 3 kiinteää asiointipaikkaa

Perheoikeudelliset palvelut

- **Pohjoinen alue:** 1 toimipiste
- **Keskinen alue:** 2 toimipiste
- **Eteläinen alue:** 2 toimipiste

Lastensuojelun palveluyksikkö

Lastensuojelun sosiaalityö ja -ohjaus

- **Pohjoinen alue:** 7 kiinteää toimipistettä, lisäksi palvelupaikkoja
- **Keskinen alue:** 1 kiinteä toimipiste, lisäksi palvelupaikkoja
- **Eteläinen alue:** 5 kiinteää toimipistettä, lisäksi palvelupaikkoja
- Lastensuojelun jälkihoito, useita toimipisteitä ja palvelupaikkoja

Lastensuojelun ympäri vuorokautiset palvelut

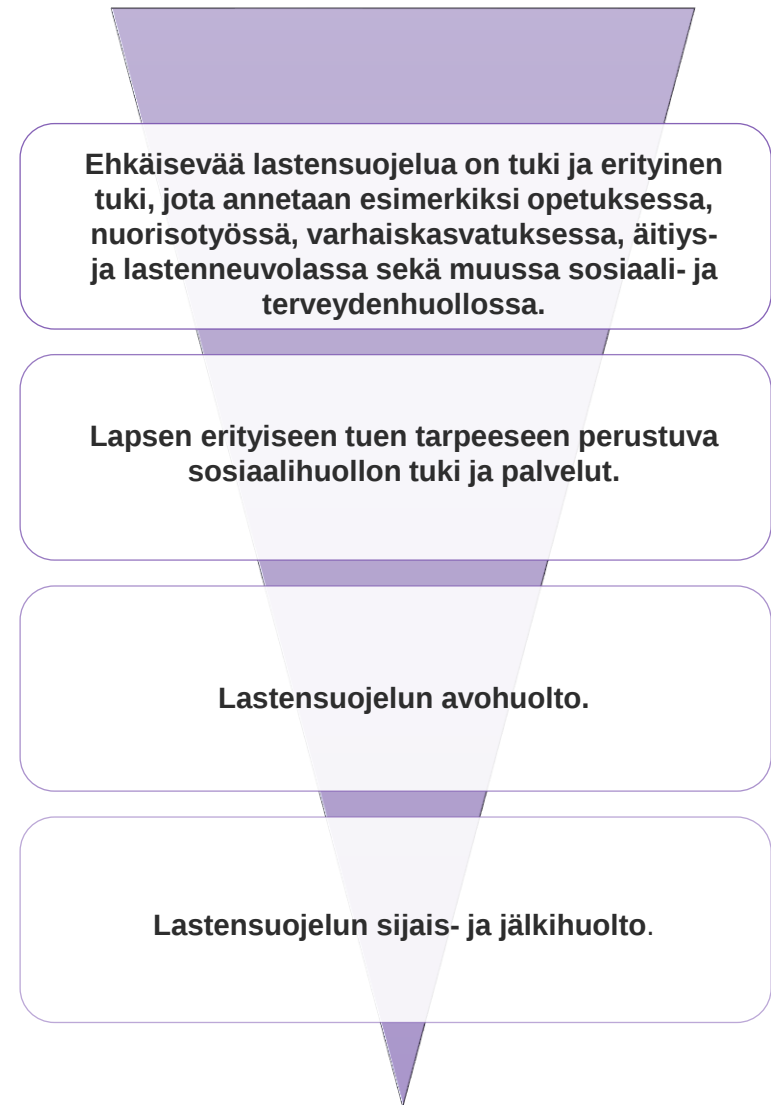
- Perhehoidon tuki -yksikkö, 2 toimipistettä
- Lastensuojelulaitos Taskukello, Iisalmi (14 apk)
- Lastensuojelulaitos Kinnula, Varkaus (7 apk)
- Mäntyrinteen perhetukikeskus Vesala (7 apk)
- Mäntyrinteen perhetukikeskus Toukola (7 apk)
- Mäntyrinteen perhetukikeskus, perhekriisityksikkö (6 apk)
- Lastensuojelulaitos Laine (7 apk)

Lapsen suojelutehtävä

Tulevaisuusvisio:

Lapsen suojelu on palvelujärjestelmämme yhteinen tehtävä

- Kehittämällä palveluiden toimintaa yhdessä ja kokonaisuutena kohti yhteisiä päämääriä voimme ennaltaehkäistä korjaavien sekä viimesijaisten palveluiden tarvetta.
- Lasten, nuorten ja perheiden tukemisen lähtökohtana tulee olla monitoimijaisen ja -alaisen tuen toteuttaminen sekä palvelujärjestelmän yhteisvastuu lapsen suojelun tarpeisiin vastaamisessa.
- Hyödyntämällä olemassa olevaa osaamista hyvinvointialueen omissa palveluissa, tehostamalla palveluketjujen toimintaa sekä tunnistamalla paremmin kustannusvaikutuksia rakennamme edellytyksiä kestävästi kehittyvälle taloudelle myös korjaavissa palveluissa.
- Suunnitelmallinen yhteistyö ja vahvat yhteen sovittamista tukevat toimintamallit vahvistavat myös palveluiden oikea-aikaisuutta, jatkuvuutta sekä palveluiden käyttäjän kokemusta saamastaan tuesta sekä sen yhteensovittamisesta.
- Erityiseen tarpeeseen perustuvissa palveluissa väestömuutos ei suoraan ennusta muutosta palvelutarpeessa, mutta muutosten ennakointi tarjoaa mahdollisuuksia myös palveluiden painopisteen sekä vaikuttavuuden muutosta tukeville toimenpiteille.

Perhekeskus

Perhekeskus

Palvelulupaus:

Työskentelemme yhdessä lasten, nuorten ja perheiden parhaaksi.

- Perhekeskus on verkostomaisesti toimiva palvelukokonaisuus ja ennaltaehkäisevään sekä varhaiseen tukeen painottuva monialainen palveluverkosto, joka toimii ja jota johdetaan kokonaisuutena.
- Perhekeskuksen palvelukokonaisuudella on yhteiset tavoitteet, viitekehys ja arvopohja sekä yhdessä sovitut toimintatavat.

Perhekeskus tarjoaa:

- lasta odottavien,
- lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä sekä
- perheiden hyvinvointia ja terveyttä edistäviä varhaisen tuen, hoidon ja kuntoutuksen palveluja.

Perhekeskuspalveluiden sisältö ja henkilöstömäärä

Perheiden terveystalvelut

- Äitiys- ja lastenneuvolapalvelut sekä seksuaaliterveysneuvonta
- Kouluterveydenhuollon palvelut
- Opiskeluterveydenhuollon palvelut (toinen aste)
- Lasten ja nuorten avokuntoutuspalvelut: fysio-, toiminta-, ja puheterapia
- Lasten ja nuorten perustason mielenterveys- ja päihdepalvelut

Henkilöstöä terveystalveluissa on 242 henkilöä.

Perheiden sosiaalipalvelut

- Arviointiyksikkö
- Perheiden sosiaalityö ja -ohjaus
- Perhetyö ja lapsiperheen kotipalvelu
- Kasvatus- ja perheneuvonta
- Perheoikeudelliset palvelut
- Ankkuri-toiminta
- Perheryhmäkoti (Kotoutumislaki)*

*Sosiaalihuoltolain mukaista toimintaa vuodesta 2025 lähtien.

Henkilöstöä sosiaalipalveluissa on 213 henkilöä.

Psykososiaalisen opiskeluhuollon palvelut

- Kuraattoripalvelut
- Psykologipalvelut

Henkilöstöä psykososiaalisissa palveluissa on 102 henkilöä.

Perhekeskuksen palveluiden nykytilan kuvaus

- Palveluja tuotetaan pääosin lähipalveluina kolmella perhekeskusalueella (pohjoinen, keskinen ja eteläinen palvelualue).
- Eri asiakas- ja potilastietojärjestelmät käytössä.
- Sähköinen perhekeskus otettu käyttöön.
- Salattu etävastaanotto käytössä vain joissain palveluissa.
- Puhelinpalvelussa vaihtelevuutta alueilla.
- Perhekeskusmenetelmät ovat vaihdellen käytössä.
- Monialaiset yhteistyökäytännöt (Yhdessä aika - palvelumuoto) vaihtelevat alueilla.

- Äitiysneuvola: 2 340 lasta odottavaa.
- Lastenneuvola: 13 634 lasta (0–6-vuotiaasta).
- Kouluterveydenhuolto: 22 923 oppilasta.
- Opiskeluterveydenhuolto (toinen aste): 13 418 opiskelijaa.

Lisäksi:

- Lasten ja nuorten perustaon mielenterveys- ja päihdepalvelut.
- Lasten ja nuorten avokuntoutus.
- Psykososiaalisen opiskeluhuollon palvelut.

Perheiden sosiaalipalveluiden tunnuslukuja

Kansallisen arvion mukaan sosiaalihuollon asiakkaista lapsiperheiden palveluiden asiakkaita oli 230 000 henkilöä, eli 5,4 % alle 65-vuotiaasta väestöstä (tammi–maaliskuu vuonna 2023).*

Lapsiperheiden palveluiden tai muuten sosiaalihuoltolain perustella palveluita saavan lapsiperheväestön määrästä ei ole julkaistu aiempia tilastoja.

Pohjois-Savossa lapsiperheiden sosiaalityön asiakkuudessa oli vuoden 2023 aikana yhteensä 3 655 eri lasta, eli 8,6 % vastaavan ikäisestä väestöstä.

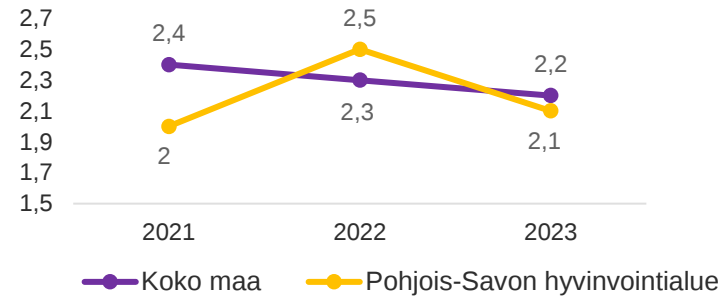
Pohjois-Savossa vuonna 2023

- Vahvistettiin sopimus lapsen huollosta, tapaamisoikeudesta ja asumisesta 912 lapselle ja elatussopimus 1 812 lapselle.
- Lapsiperheiden kotipalvelussa oli noin 590 asiakasta.
- Osana kotiin annettavia palveluita järjestettävän perhetyön piirissä oli 965 perhettä, joista 46 % lastensuojelulain mukaisen tehostetun perhetyön piirissä.

Lapsiperheiden sosiaalityössä erityistä tukea tarvitsevien lasten palvelutarpeen arvioinneista ja lastensuojelutarpeen selvityksistä saatettiin valmiiksi lakisääteisessä kolmen kuukauden määräajassa 75,6 % (tarkastelujaksolla 1.10.–31.3.2024).

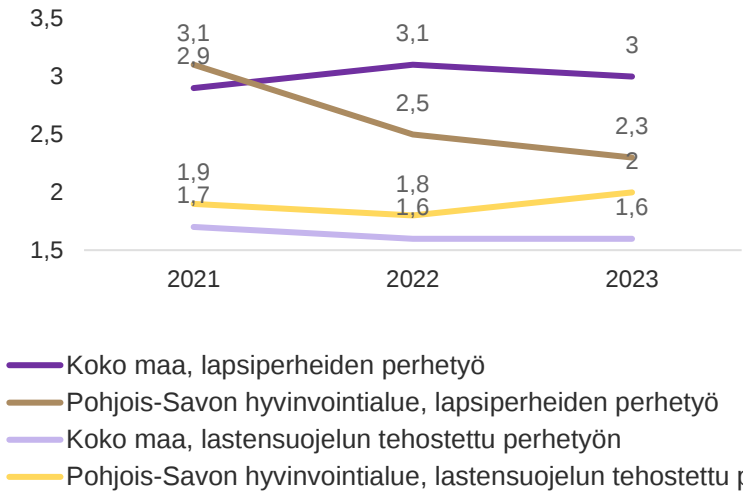
Lähteet: *THL 2024: Sosiaalihuollon asiakasmäärät: Sosiaalihuollon asiakastiedon arkiston tietojen hyödyntäminen palveluiden käytön seurannassa, Sotkanet.

Perheitä lapsiperheiden kotipalvelussa, % lapsiperheistä

Vuosi	Pohjois-Savon hyvinvointialue	Koko maa
2021	2,0	2,4
2022	2,5	2,3
2023	2,1	2,2

Perheitä perhetyössä, % lapsiperheistä

Tukimuoto ja alue	2021	2022	2023
Lapsiperheiden perhetyö, Pohjois-Savon hyvinvointialue	3,1	2,5	2,3
Lapsiperheiden perhetyö, koko maa	2,9	3,1	3,0
Lastensuojelun tehostettu perhetyö, Pohjois-Savon hyvinvointialue	1,9	1,8	2,0
Lastensuojelun tehostettu perhetyö, koko maa	1,7	1,6	1,6

Perhekeskuspalveluihin ehdotetut muutokset

- Palvelutarpeen muutoksen vuoksi perhepalveluiden toiminnan ja palveluverkoston uudistaminen on välttämätöntä.
- Palvelut lapsille, nuorille ja perheille turvataan tuottamistavasta riippumatta.

Perheiden terveystalveluiden muutokset

Palveluntuotanto

- Perhepalveluissa lasten ja nuorten ikäluokkien pienenemisen myötä vapautuva henkilöstöresurssi kohdennetaan ennaltaehkäiseviin palveluihin toimialan/palveluiden sisällä.
- Palveluja tuotetaan lähipalveluina, jalkautuvina palveluina sekä digi- ja etäpalveluina.
- Palveluja tuotetaan laajassa ja perustason perhekeskuksessa sekä perhekeskuksen palvelupaikassa.

Toimintatapojen uudistus

- Perhekeskusmenetelmät ja monialaiset yhteistyökäytännöt yhdenmukaistetaan. Monialainen Yhdessä aika - palvelumuoto otetaan käyttöön koko hyvinvointialueella.
- Puhelinpalvelu uudistetaan ja keskitetään.
- Vuonna 2026 on käytössä yksi yhteinen potilastietojärjestelmä.

Digipalvelut

- Sähköinen perhekeskus, OmaSavo-digipalvelut

Lapsiperheiden sosiaalipalveluiden muutokset

Palvelutuotanto

- Sosiaalipalveluiden palvelupaikat sijaitsevat laajassa perhekeskuksessa, josta palvelu tuotetaan eri tavoin perustason perhekeskukseen ja perhekeskuksen palvelupaikkaan.
- Lapsiperheiden sosiaalipalvelujen alkuarviointi keskitetään ja yksiköstä jalkaudutaan tarvittaessa alueille.

Toimintatapojen muutos

- Perhekeskusmenetelmiä yhtenäistetään.
- Palveluja tuotetaan monialaisessa ja -ammatillisessa yhteistyössä ja palvelutarpeen arvioinnissa huomioidaan monitoimijainen työskentely (Yhdessä aika - palvelumuoto).
- Käytössä on yksi yhteinen asiakastietojärjestelmä.

Digipalvelut

- Sähköinen perhekeskus ja OmaSavo-digipalvelut
- Salattu etävastaanotto on käytössä kaikilla alueilla, erityisesti perhesosiaalityössä ja kasvatus- ja perheneuvonnassa, osittain myös perhetyössä.

Sähköinen perhekeskus:

- **Omaperhe**
- **Omahelpperi***

OmaSavo-digipalvelut**

Esimerkiksi:

- Ajanvaraus ja -peruutus
- Etävastaanotot ja -tapaamiset
- Chat-keskustelut
- Sähköiset lomakkeet
- Avunpyyntö- ja huoli-ilmoitukset
- Ammattilaisten välinen etäkonsultointi

Avoinnä arkipäivinä

Laaja perhekeskus

- Tarjolla kaikki perhekeskuksen palvelukokonaisuuteen kuuluvat perheiden terveys- ja sosiaalipalvelut.

Avoinnä palvelutarpeen mukaan

Perustason perhekeskus

- Äitiys- ja lastenneuvola
- Seksuaalineuvola
- Perhesosiaalityö ja -ohjaus
- Muut perhekeskuspalvelut tuotetaan laajasta perhekeskuksesta.

Avoinnä palvelutarpeen mukaan

Perhekeskuksen palvelupaikka

- Lastenneuvola
- Perhesosiaalityö ja -ohjaus
- Muut perhekeskuspalvelut tuotetaan laajasta tai perustason perhekeskuksesta.

Koulu- ja opiskeluterveydenhuolto sekä **psykososiaalinen opiskeluhoito** tarjotaan kouluilla ja oppilaitoksilla tai niiden välittömässä läheisyydessä.

Perhekeskuksen palveluverkosto

Perhekeskuksen palvelut turvataan kaikille asiakkaille palveluverkoston kautta.

Palveluja tuotetaan lähipalveluina, jalkautuvina palveluina sekä etä- ja digipalveluina.

Laaja perhekeskus tuottaa palveluja jalkautuvina palveluina perustason perhekeskuksiin ja perhekeskuksen palvelupaikkoihin.

Henkilöstön liikuteltavuudella turvataan ammattilaisten saatavuus ja asiakastyön laatu alueella. Asiakkaan liikkeessä turvataan palvelun saanti nopeammin esim. äitiysneuvolassa.

Perustason perhekeskuksen ja perhekeskuksen palvelupaikan aukiolo ja palveluvalikoima muotoutuu paikallisen palvelutarpeen ja asiakasmäärien perusteella.

*Omahelpperi 23.9.2024 alkaen.

**OmaSavo-digitaalinen alustaratkaisu on hankintamenettelyssä, toiminnan malli ja sisältö muotoutuvat prosessin aikana.

Perhekeskuksen palvelut vuonna 2030

Syntyvyys on laskussa, mutta vanhemmuuden tuen tarve on kasvava. Palvelut turvataan kaikille tarvitseville tuottamistavasta riippumatta, mutta tapa tuottaa palvelua voi muuttua alueen väestömuutoksesta johtuen.

Laaja perhekeskus	Perustason perhekeskus	Perhekeskuksen palvelupaikka
Perheiden terveystalvelut • Äitiys- ja lastenneuvolapalvelut sekä seksuaaliterveysneuvonta • Lasten ja nuorten avokuntoutuspalvelut: fysio-, toiminta-, ja puheterapia • Lasten ja nuorten perustason mielenterveys- ja päihdepalvelut Perheiden sosiaalipalvelut • Arviointi-yksikkö • Perheiden sosiaalityö ja -ohjaus • Perhetyö • Lapsiperheen kotipalvelu • Kasvatus- ja perheneuvonta • Perheoikeudelliset palvelut	• Äitiys- ja lastenneuvola sekä seksuaalineuvolapalvelut • Perhesosiaalityö- ja ohjaus • Muut perhekeskuksen palvelut tuotetaan laajasta perhekeskuksesta	• Lastenneuvola • Perhesosiaalityö- ja ohjaus • Muut perhekeskuksen palvelut tuotetaan laajasta tai perustason perhekeskuksesta
• Avoinna arkipäivisin • Etä- ja sähköiset palvelut • Ryhmätoimintoja • Palveluja tuotetaan perustason perhekeskuksiin ja perhekeskuksen palvelupaikkoihin.	• Avoinna asiakasmäärien ja palvelutarpeen mukaisesti • Etä- ja sähköiset palvelut • Ryhmätoimintaa	• Avoinna asiakasmäärien ja palvelutarpeen mukaisesti • Etä- ja sähköiset palvelut

Koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa terveydenhoitajan ja lääkärin palvelut sekä psykososiaalinen opiskeluhoito (kuraattori- ja psykologipalvelut) tuotetaan kouluilla ja oppilaitoksilla tai niiden välittömässä läheisyydessä.

Perhekeskuspalvelujen palveluverkoston vaihtoehdot

Lapsimäärät perustuvat vuoden 2021 Tilastokeskuksen väestöennusteeseen. Ennuste päivittyy vuoden 2024 aikana.

Vaihtoehdot	Palvelutaso: Laaja Perhekeskus (ml. sähköinen perhekeskus)	Palvelutaso: Perustason Perhekeskus (ml. sähköinen perhekeskus)	Palvelutaso: Perhekeskuksen palvelupaikka (ml. sähköinen perhekeskus)	Perhekeskuksen lähitoiminta loppuu*
Vaihtoehto 1: Palveluja järjestetään lähipalveluna kolmella palvelutasolla.	Iisalmi, Siilinjärvi, Kuopio, Suonenjoki, Varkaus	Kiuruvesi, Sonkajärvi, Vieremä, Lapinlahti, Pielavesi, Leppävirta, Siilinjärvi: Vuorela, Kuopio: Maaninka, Nilsia, Juankoski, Karttula	Rautavaara, Kaavi, Tuusniemi, Keitele, Rautalampi, Tervo, Vesanto, Joroinen, Kuopio: Vehmersalmi, Riistavesi	-
Vaihtoehto 2: Palveluja järjestetään lähipalveluna ja osin jalkautuvana lähipalveluna kolmella palvelutasolla.	Iisalmi, Siilinjärvi, Kuopio, Varkaus	Kiuruvesi, Vieremä, Lapinlahti, Pielavesi, Suonenjoki, Leppävirta, Siilinjärvi: Vuorela, Kuopio: Maaninka, Nilsia, Juankoski, Karttula	Sonkajärvi, Kaavi, Keitele, Joroinen, Rautalampi, Kuopio: Riistavesi, Vehmersalmi	Alle 65 lasta Ennuste 0-6-vuotiaiden lasten määrästä vuonna 2030: Rautavaara (46), Tervo (44), Vesanto (46), Tuusniemi (58)
Vaihtoehto 3: Palveluja järjestetään lähipalveluna ja keskitetymin jalkautuvana lähipalveluna kolmella palvelutasolla.	Iisalmi, Siilinjärvi, Kuopio, Varkaus	Kiuruvesi, Lapinlahti, Leppävirta	Sonkajärvi, Vieremä, Pielavesi, Suonenjoki, Joroinen, Siilinjärvi: Vuorela, Kuopio: Maaninka, Nilsia, Juankoski, Karttula	Alle 130 lasta Ennuste 0-6-vuotiaiden lasten määrästä vuonna 2030: Kaavi (90), Tuusniemi (58), Rautavaara (46), Rautalampi (99), Keitele (72), Tervo (44), Vesanto (46), Kuopio: Riistavesi, Vehmersalmi

*Huomio: Perhekeskuksen lähitoiminnan lakkauttaminen perustuu lapsimäärän kuntakohtaiseen kehitykseen.

Lastensuojelu

Lastensuojelu

- Lastensuojelun toiminnan lähtökohta on turvata lastensuojelun tarpeessa olevien lasten oikeus erityiseen suojeluun yhteistyössä lapsen ja perheen kanssa.
- Lastensuojelun **avo- ja sijaishuollon** asiakkaana voi olla alle 18-vuotias lapsi. **Lastensuojelun jälkihuollossa** oleva nuori voi olla asiakkuudessa 23-vuotiaaksi saakka.*
- Lastensuojelun palvelut tulee järjestää hyvinvointialueella ilmenevän tarpeen ja sosiaalityöntekijän arvioiman yksilöllisen tarpeen mukaisesti.
- Lastensuojelu tarvitsee toimiakseen verkostoja: osana lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua lapsella ja hänen perheellään tulee olla lastensuojelulain mukaan oikeus myös kuntien sekä hyvinvointialueen järjestämiin ehkäisevän lastensuojelun palveluihin sekä terveydenhuollon erityisten velvoitteiden mukaisiin hoito- ja terapiapalveluihin.
- Lastensuojelulain mukaan yhdellä sosiaalityöntekijällä on voinut olla 1.1.2024 lähtien asiakkaanaan enintään 30 lasta.

* Lastensuojelulain muutos 1283/2023 1.1.2024 lähtien.

- Sosiaalityön ja -ohjauksen palveluiden lisäksi järjestetään lapsille, nuorille ja perheille myös muita lastensuojelulain ja sosiaalihuoltolain mukaisia palveluita osana yksilö- ja perhekohtaista lastensuojelua. Palveluiden tarpeen arvioi sekä toteutuksen suunnittelee lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä yhdessä lapsen ja perheen kanssa.
- Lastensuojelulain mukaisena kotiin annettavana palveluna toteutetaan esimerkiksi tehostettua perhetyötä, joka tuotetaan lastensuojelulle perhekeskuksen kotiin annettavista palveluista.
- Lastensuojelun sosiaalityössä- ja ohjauksessa työskentelee sosiaaliohjaajia, sosiaalityön opiskelijoita sekä sosiaalityöntekijöitä yhteensä noin 100 henkilöä.
- Lastensuojelun toiminnan kokonaiskustannukset vuonna 2023 olivat yhteensä noin 61 miljoonaa euroa, nettokäyttökustannukset 285 €/asukas. Vuonna 2023 noin 75 % ulkoisista toimintamenoista muodostui asiakaspalveluiden ostoista.

Lastensuojelun sosiaalityö ja -ohjaus

- Sijaishuollolla tarkoitetaan huostaanotetun, kiireellisesti sijoitetun tai lastensuojelulaissa tarkoitetun väliaikais-määräyksen nojalla sijoitetun lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella.
- Palvelutoiminta on vuoden 2024 aikana organisoitu kolmeen alueelliseen yksikköön, joissa työskentelee johtavia sosiaalityöntekijöitä, sosiaalityöntekijöitä ja sosiaaliohjaajia. Yksiköiden koko vaihtelee henkilöstömäärässä mitattuna alueellisesti palvelutarpeessa ilmenevien erojen johdosta.

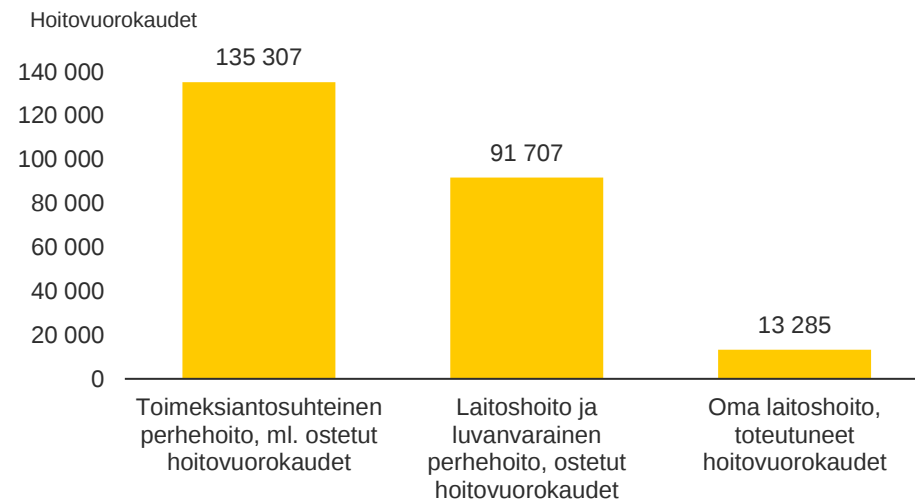
Lastensuojelun jälkihuolto

- Tarkoittaa sijaishuollon tai avohuollon tukitoimina toteutuneen yli 6 kuukautta kestäneen lapsen kodin ulkopuolisen sijoituksen jälkeen toteutuvaa lastensuojelun tukea.
- 18 vuotta täyttäneiden nuorten jälkihuollon sosiaalityön ja -ohjauksen palvelutoiminta keskitetään hallinnollisesti vuoden 2024 aikana. Henkilöstön sijoittumisella alueella eri toimipisteisiin pyritään kuitenkin turvaamaan edellytykset myös alueellisesti jalkautuville palveluille.
- 1.1.2024 lähtien oikeus lastensuojelun jälkihuoltoon päättyy nuoren täyttäessä 23 vuotta.

Lastensuojelun ympärivuorokautiset palvelut

- Ympärivuorokautisten palveluiden yksiköissä työskentelee ohjaajia, sairaanhoitajia, sosiaaliohjaajia ja sosiaalityöntekijöitä yhteensä noin 80 henkilöä.
- Lastensuojelulaitokset sijaitsevat Iisalmessa, Kuopiossa ja Varkaudessa.
 - Lastensuojelun laitosyksiköissä vastataan 3–12-vuotiaiden tai 13–17-vuotiaiden lasten tarpeisiin.
 - Lisäksi perhekriisiyksikköön voidaan tilapäisesti sijoittaa vanhempi/vanhemmat yhdessä lapsen/lasten kanssa.
- Perhehoidon tukiyksikkö vastaa perhehoitajien sekä tukiperheiden rekrytoinnista ja valmennustoiminnasta.
 - Perhehoidon toimintaa organisoidaan sekä kiireellisiin (päivystysrinki), lyhytaikaisiin (lyhytaikainen perhehoito) että pitkäaikaisiin perhehoidon sekä perhehoidon sijaishoidon tarpeisiin.
- Lastensuojelun perhehoidon ja laitoshoidon omaa palvelutuotantoa täydentäviä palveluja hankitaan lisäksi yksityisiltä, järjestöiltä ja valtiolta.
- Vuonna 2023 toimeksiantosuhteisen perhehoidon (mukaan lukien asiakaspalveluiden ostot) hoitovuorokausia toteutui 135 307 vuorokautta.
- Omissa laitosyksiköissä tuotettiin 15 809 hoitovuorokautta, joista hoitovuorokausina toteutui 13 285 vuorokautta (84 %).

Kodin ulkopuoliset sijoitukset vuonna 2023
(hoitovuorokaudet)

Lastensuojelun asiakaspalveluiden ostoista vuonna 2023 muodostui noin 60 % lastensuojelun ympärivuorokautisten palveluiden, ensisijaisesti laitoshuollon palveluiden, ostoista.

Perhe- ja laitoshoidon nettokäyttökustannukset olivat 222 €/asukas vuonna 2023.

Lastensuojelun palvelutarve

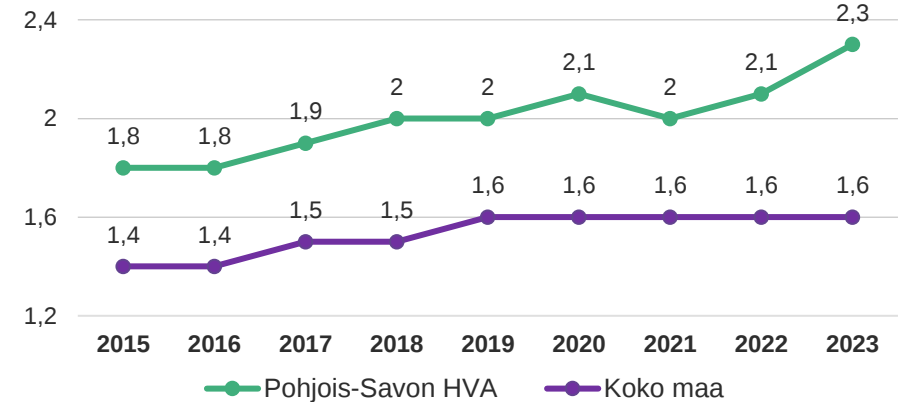
LUONNOS

Lastensuojelun avohuollon asiakkaat vuoden aikana, prosenttia vastaavan ikäisestä väestöstä

Ikäryhmä ja alue	2020	2021	2022	2023
0–6-vuotiaat, Pohjois-Savo	3,8	3,6	4,0	3,9
0–6-vuotiaat, Koko maa	2,9	2,8	2,7	2,9
7–12-vuotiaat, Pohjois-Savo	4,2	4,2	4,4	4,1
7–12-vuotiaat, Koko maa	3,6	3,4	3,4	3,5
13–17-vuotiaat, Pohjois-Savo	6,0	6,1	6,5	6,2
13–17-vuotiaat, Koko maa	4,9	4,9	4,8	5,0

- Koko maan kehitykseen verrattuna vuosina 2015–2023 on Pohjois-Savossa lasten osuus ollut hieman maan keskiarvoa suurempi lastensuojeluilmoituksen kohteena, kodin ulkopuolelle sijoitettuna sekä eri ikäryhmissä avohuollon asiakkaana.
 - Suhteessa vastaavan ikäiseen väestöön lastensuojelun avohuollon tilastoissa erottuu 13–17-vuotiaiden ikäryhmä.
 - Pohjois-Savossa 13–17-vuotiaiden kasvanut osuus erottuu erityisesti vuodesta 2021 lähtien, vaikka vuoden 2023 aikana kaikissa ikäryhmissä avohuollon asiakkaana olleiden suhteellinen osuus on Pohjois-Savossa pienentynyt, toisin kuin koko maassa keskimäärin.
 - Huostaanotettuina olleiden osuudessa mitattuna lastensuojelun tarve on korostunut koko maahan verrattuna 7–12-vuotiailla sekä 16–17-vuotiailla.
- Vuonna 2023 lastensuojelun asiakkaana oli 2 657 eri lasta ja 719 eri nuorta. Palvelutarve keskittyy verrattain voimakkaasti hyvinvointialueen keskiselle alueelle.

Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0–17-vuotiaat, prosenttia vastaavan ikäisestä väestöstä

Vuosi	Pohjois-Savon hyvinvointialue	Koko maa
2015	1,8	1,4
2016	1,8	1,4
2017	1,9	1,5
2018	2	1,5
2019	2	1,6
2020	2,1	1,6
2021	2	1,6
2022	2,1	1,6
2023	2,3	1,6

Lähteet: Sotkanet, Vuoden 2022 osalta kuntapohjaiset tiedot.

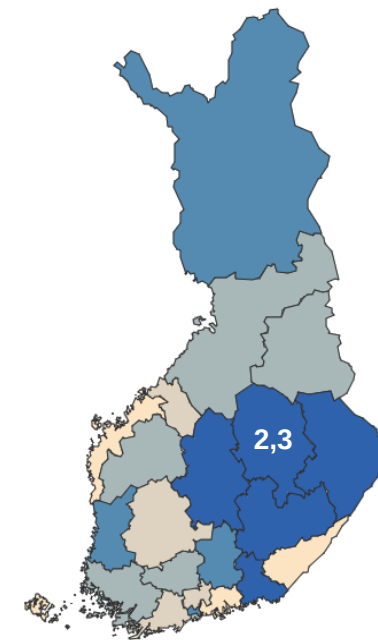
Lastensuojelun kodin ulkopuoliset sijoitukset vuonna 2023

- Pohjois-Savossa huostassa tai kiireellisesti sijoitettuna oli 1,9 % (nouseva) vastaavan ikäisestä väestöstä (0–17-vuotiaat). Koko maa 1,4 %, nouseva.
- Koko maan vertailussa Pohjois-Savoa enemmän huostassa tai kiireellisesti sijoitettuja oli Kymenlaakson ja saman verran Etelä-Savon hyvinvointialueilla (suhteessa väestöön).
- Pohjois-Savoa enemmän kiireellisesti sijoitettuja oli Pohjois-Karjalan hyvinvointialueella ja saman verran Vantaa-Keravan sekä Keski-Suomen hyvinvointialueilla.

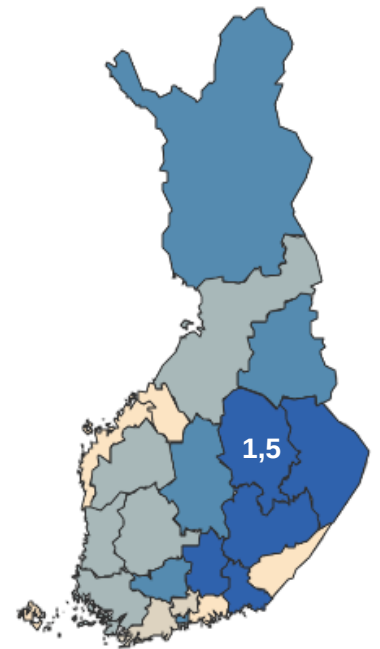
Pohjois-Savo vuonna 2023

- Kodin ulkopuolelle kiireellisesti tai huostaanotettuna sijoitettuna oli noin 850 lasta.
 - Noin joka viides oli kiireellisesti sijoitettuna.
- Avohuollon tukitoimin kodin ulkopuolelle sijoitettuna oli noin 300 eri lasta.
 - Samat lapset ovat vuoden aikana voineet olla myös kiireellisesti tai huostaanotettuina kodin ulkopuolelle sijoitettuja.
- Kodin ulkopuolelle sijoitetuista 0–17-vuotiaista hieman yli puolet (55 %) oli 13–17-vuotiaita.
- Kodin ulkopuolelle oli vuonna 2023 kuukausittain sijoitettuna yhteensä keskimäärin 707 lasta:
 - Avohuollon tukitoimin 110 lasta
 - Kiireellisesti sijoitettuna 60 lasta
 - Huostaanotettuna 537 lasta
- Lastensuojelun perhehoitoon oli sijoitettuna keskimäärin kuukausittain 355 lasta ja laitoshoidon 229 lasta. Vuoden aikana sekä kodin ulkopuolisten sijoitusten että lastensuojelun laitoshoidon palvelutarve nousi.
- Laitokseen sijoitettujen osuus kaikista kodin ulkopuolelle sijoitetuista oli 44,3 %.
- Sijaishuollossa väliaikaisesti omaan kotiin sijoitettuna oli vuoden aikana 28 lasta.

Kodin ulkopuolelle sijoitetut
0–17-vuotiaat, 2,3 prosenttia
vastaavan ikäisestä
väestöstä (2023)

Huostassa vuoden aikana
olleet 0–17-vuotiaat, 1,5
prosenttia vastaavan
ikäisestä väestöstä (2023)

Lastensuojelun palveluihin ehdotetut muutokset

- Lastensuojelussa tavoitteena on painopisteen siirtyminen raskaista palveluista kevyempiin palveluihin samalla laatua kehittäen.
- Vaikuttavuuden on lisäännyttävä ja lasta ja perheitä on autettava varhaisemmassa vaiheessa.

Lastensuojelun sosiaalityö ja -ohjaus

Nykytilanne

- Palveluita järjestetään alueellisesti ja osin paikallisesti jalkautuvina palveluina (työntekijä liikkuu asiakkaan luo) kolmella alueella: pohjoisella, keskisellä ja eteläisellä alueella.
- Henkilöstö on erityisesti pohjoisella ja eteläisellä alueella hajasijoittuneena, käytössä on useita palvelupisteitä.
- Etäasiakastapaamisia ja -verkostokokouksia on käytettävissä vain rajallisesti.
- Jälkihuollon sosiaalityön ja -ohjauksen palvelut tullaan järjestämään hyvinvointialueella keskitettynä toimintana loppuvuodesta 2024 lähtien.

Palvelut vuonna 2030

Palveluverkko

- Avo- ja sijaishuollon sosiaalityötä toteutetaan alueellisena ja jalkautuvana palveluna.
- Jälkihuollon sosiaalityötä toteutetaan keskitettynä ja jalkautuvana erityistason palveluna.
- Sähköisten ja etäpalveluiden valikoimaa lisätään hallitusti.
- Liikkuvan työn sekä toimitilaverkoston yhteiskäyttöä vahvistetaan integraatiota hyödyntäen.

Toimintamallit

- Toiminnan osaamisperustaisuutta ja yhtenäisiä toimintamalleja vahvistetaan.
- Toimintaa tuotetaan moniammatillista ja monialaista yhteistyötä paremmin hyödyntäen.
- Palveluiden yhteen sovittamista sekä palveluprosessien saumattomuutta parannetaan.
- Yksilöllisiin tuen tarpeisiin vastaavat ja riittävät palvelut turvataan ensisijaisesti hyvinvointialueen omana toimintana myös kustannusvaikutuksia arvioiden.

Nykytilanne

- Omalla tuotannolla turvataan perhehoidon riittävyttä kiireellisissä ja lyhytaikaisissa sekä sijaishoidon tarpeissa.
- Erityisesti pitkäaikaisen perhehoidon resurssointia täydennetään myös yksityisiltä sekä järjestöiltä ostetuilla palveluilla.
- Yksin kodin ulkopuolelle sijoitetuille lapsille on 42 laitospalveluiden asiakaspaikkaa, lisäksi perhekriisityksikössä on 6 asiakaspaikkaa.
 - Arviointi- ja kuntoutustoimintaa on 3–12- ja 13–17-vuotiaille.
 - Perhekriisityksikkötoimintaa (tilapäinen tuen tarve).
- Erityisen vaativan integroidun laitoshoidon toimintaa on yhteistoiminta-alueen tasoisesti.

Palvelut vuonna 2030

Palveluverkko

- Palveluissa turvataan edellytykset vastata yksilöllisiin tarpeisiin sekä toisaalta myös erikoistuneen osaamisen vahvistuminen ja henkilöstön saatavuus.
- Lisäämällä omaa tuotantoa vahvistetaan erityisesti perhehoitoa ja vähennetään ostopalveluiden käyttöä sekä turvataan hyvinvointialueen järjestämisvastuun toteutuminen.

Toimintamallit

- Pyritään palvelurakennetta keventäviin toimintamalleihin.
- Oman palvelutuotannon kehittäminen perustuu osaamisen ja resurssien täysimääräiseen hyödyntämiseen palveluiden sisältöä, osaamista sekä toimintojen ja prosessien yhteensovittamista kehittämällä.
- Perhehoidon järjestämisedellytysten vahvistamisella turvataan perhehoidon riittävyys niin kiireellisissä, lyhytaikaisissa kuin pitkäaikaisissakin tarpeissa sekä monipuolisesti erilaisissa tuen tarpeissa
- Laitospalveluiden palvelutuotantoa kehitetään vastaamaan alueelliseen palvelutarpeeseen.
- Oma tuotantoa kehitetään myös hoidon jatkuvuuden edellytysten parantamiseksi. Osana kehittämistä huomioidaan myös palveluiden laajemmat yhteensovittamismahdollisuudet.

Palvelu	Laaja vaihtoehto	Maltillinen vaihtoehto	Tiivis vaihtoehto
Sosiaalityö ja -ohjaus	• Avo- ja sijaishuollossa alueelliset jalkautuvat palvelut. • Jälkihuollossa keskitetyt, alueellisesti ja paikallisesti jalkautuvat palvelut. • Systeeminen lastensuojelun tiimitoimintamalli. • Sähköiset asiointikanavat.	• Liikkuvuuden edellytyksiä lisätään ja toiminnan rakenteita tiivistetään: toiminta perustason perhekeskusten ja laajojen perhekeskusten yhteydessä. • Systeeminen lastensuojelu: työmenetelmien ja osaamisen käytön laajentaminen. • Asioinnin joustavuutta lisätään ottamalla käyttöön etäasiointi, kuten etäasiakastapaamiset sekä verkostokokoukset, ja luodaan näille yhteiset toimintamallit.	• Toiminnan tiivistäminen laajoihin perhekeskuksiin. Henkilökunnan liikkuvuuden edellytyksiä parannetaan. • Systeeminen lastensuojelu: perheterapeuttinen osaaminen sekä työvälineet ovat kiinteä ja vakiintunut osa lastensuojelun toimintaa. • Joustavuutta lisäävä etäasiointi, kuten etäasiakastapaamiset ja verkostokokoukset ovat mahdollisimman laaja-alaisessa käytössä.
Ympäri vuorokautisten palveluiden palveluverkon muodostuminen	• Perhehoidon yhteenlaskettu osuus noin 50 %. • Pitkäaikaisen ja tuetun perhehoidon resurssointia täydennetään myös yksityisiltä ostetuilla palveluilla. • Erityistason laitoshoidon sekä vastaanottotoiminnan palvelutarpeeseen ostetaan palveluita yksityisiltä.	• Tavoitellaan perhehoidon yhteenlasketun osuuden säilyttämistä. • Vahvistetaan omatuotannon edellytyksiä. Pitkäaikaisen perhehoidon resurssointia täydennetään tarvittaessa yksityisiltä ostetuilla palveluilla. • Omien laitospalveluiden maksimaalinen käyttö perustuu myös erityistason tuen sekä osaamisen ja toiminnan sisällön kehittämiseen. Nykyinen omatuotanto-osuus säilytetään.	• Tavoitellaan perhehoidon yhteenlasketun osuuden kasvattamista vahvistamalla erilaisiin tuen tarpeisiin vastaavan hoidon sekä hoidon jatkuvuuden ja pysyvyyden edellytyksiä: arvioidaan mahdollisuudet ja edellytykset uudenlaisten perhehoidon palvelumuotojen käyttöönottoon. • Vahvistetaan voimakkaasti perhehoidon omatuotantoa. Täydentävien ostopalveluiden käyttö perustuu erityisiin yksilöllisiin tarpeisiin. • Vahvistetaan omatuotanto-osuutta ja kehitetään laitospalveluiden palvelurakennekokonaisuutta vastaanotto- ja arviointi, perus- ja erityistason sekä erityisen tuen rakenteilla.
Laitospalvelut	• Arviointi- ja kuntoutustoimintaa 3–12- ja 13–17-vuotiaille. • Perhe kriisiyksikkötoiminta (tilapäinen tuen tarve). • Erityisen vaativan integroidun laitoshoidon toiminta YTA-tasoisesti.	• Turvataan nykyinen asiakaspaikkamäärä. • Muutoksen tavoitteena: omat laitospalvelut täysimääräisesti hyödynnettyjä, kehitetään vaikuttavuutta.	• Lisätään omaa laitospalveluiden tuotantoa 25 % (+14 paikkaa) ja turvataan henkilöstön saatavuus pitkäjänteisesti palveluverkkoa tarvittaessa tiivistämällä. • Muutoksen tavoitteena: omat laitospalvelut täysimääräisesti hyödynnettyjä, tavoitteena ostopalveluista omaan tuotantoon.

Lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun ennuste 2023–2040

Vuonna 2023 lastensuojelun nettokäyttökustannukset olivat

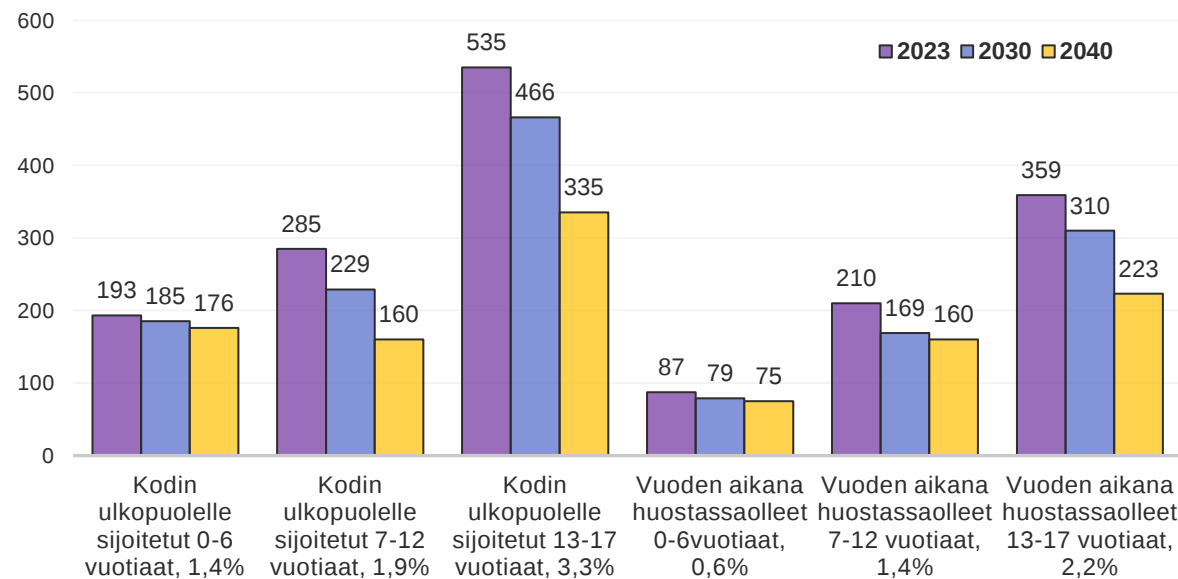
- ilman kodin ulkopuolisia sijoituksia noin 5 000 €/0–24-vuotias asiakas
- yhteenlaskettujen perhe- ja laitoshoidon kustannusten osalta noin 54 000 €/kodin ulkopuolelle sijoitettu 0–17-vuotias

Sitoutuminen, pitkäjänteisyys ja konkreettiset toimenpiteet mahdollistavat aidon palvelurakenteen muutoksen:

- lastensuojelun tarvetta ehkäisevien palveluiden kehittäminen
- palvelujärjestelmän toiminnan parantaminen
- palveluiden parempi yhteensovittaminen
- erityispalveluiden oikea-aikaisuuden ja vaikuttavuuden kehittäminen

0–17-vuotiaat lastensuojelun avohuollon asiakkaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä	2023	Ennuste 2030	Ennuste 2040
Vastaavan ikäisen väestön määrä/ennuste	42 086	37 408	34 194
Pohjois-Savo 2023: 4,7 %	1 963	1 758	1 607
Laskennallinen muutos: 4,2 %	-	1 571	1 436
Koko maa vuonna 2023: 3,8 %	-	1 421	1 299

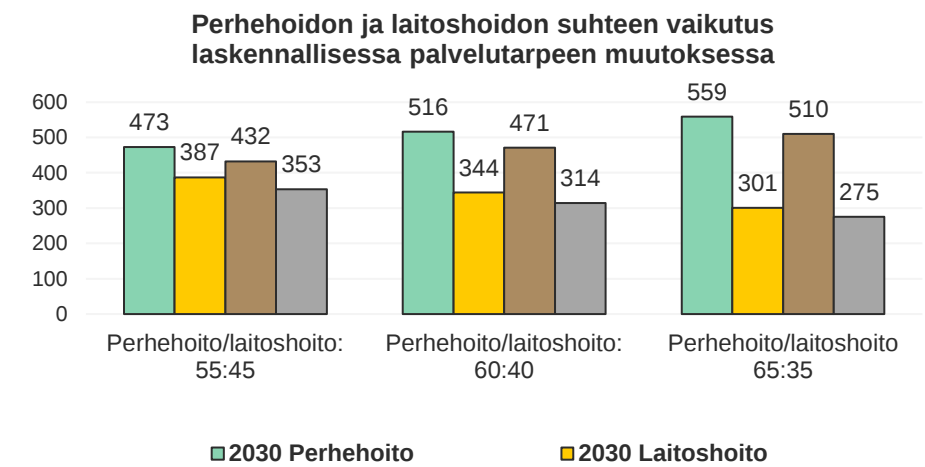
Väestömuutoksen laskennallinen vaikutus palvelutarpeeseen, palvelutarpeen pysyessä ennallaan

Väestön muutos-kaavio	Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0–6-vuotiaat, 1,4 %	Kodin ulkopuolelle sijoitetut 7–12-vuotiaat, 1,9 %	Kodin ulkopuolelle sijoitetut 13–17-vuotiaat, 3,3 %	Vuoden aikana huostassa olleet 0–6-vuotiaat, 0,6 %	Vuoden aikana huostassa olleet 7–12 vuotiaat, 1,4 %	Vuoden aikana huostassa olleet 13–17 vuotiaat, 2,2 %
2023	193	285	535	87	210	359
2030	185	229	466	79	169	310
2040	176	160	335	75	160	223

Vuonna 2023

- Lastensuojelun toimeksiantosuhteisen perhehoidon kustannukset olivat noin 1,1 miljoonaa €/kk.
- Luvanvaraisen perhehoidon kustannukset olivat noin 300 000 €/kk.
- Laitoshoidon kustannukset olivat noin 2,5 miljoonaa €/kk.

Perhe- ja laitoshoito vuosina 2030 ja 2040	Perhehoito/ laitoshoito: 55:45	Perhehoito/ laitoshoito: 60:40	Perhehoito/ laitoshoito 65:35
2030 Perhehoito	473	516	559
2030 Laitoshoito	387	344	301
2040 Perhehoito	432	471	510
2040 Laitoshoito	353	314	275

0–17-vuotiaat kodin ulkopuolelle sijoitetut, prosenttia vastaavan ikäisestä väestöstä	Toteutunut 2023 (henkilöä)	Ennuste 2030 (henkilöä)	Ennuste 2040 (henkilöä)
Pohjois-Savo vuonna 2023: 2,3 %	1 013	860	786
Laskennallinen muutos: 2,0 %	-	748	684
Koko maa vuonna 2023: 1,6 %	-	598	547

Miljoonaa euroa/vuosi*	2023	2030**	2030***
Perhehoito	14,4	5,6	4,9
Luvanvarainen perhehoito	3,9	3,3	2,9
Laitospalvelu	36,7	31,2	27,1
Yhteensä	55,0	40,1	34,9

*Esimerkki: Laskennalliset nettokäyttö-kustannukset, muutospotentiaali.

**ennustettu väestömuutos palvelutarpeen pysyessä ennallaan (kustannustason muutoksia ei ole huomioitu).

***ennustettu väestömuutos ja laskennallinen palvelutarpeen muutos 2,0 % vastaavan ikäisestä väestöstä perhe- ja laitoshoidon suhteen pysyessä ennallaan (kustannustason muutoksia ei ole huomioitu).

Vammaispalvelut

Vammaispalveluiden nykytila

Vammaispalvelukeskukset

- 5 alueellista vammaispalvelukeskusta, joista koordinoidaan vammaispalveluiden sosiaalityö ja sosiaalihoitoa. Henkilökunta liikkuu asiakkaiden luo.
 - Iisalmi, Kuopio, Siilinjärvi, Suonenjoki, Varkaus
- Henkilökohtaisen avun, omaishoidon ja perhehoidon HOP-keskus (Henkilökohtaisen avun, omais- ja perhehoidon keskus).
- Vammaispalvelujen osaamiskeskus.

Vammaisten päivä- ja työtoiminta

- Hyvinvointialueen omat päivä- ja työtoimintayksiköt.
- Päivä- ja työtoiminnan ostopalvelut.
- Kehitysvammaisten lasten aamu- ja iltapäivätoiminta sekä loma-ajan toiminta yhteistyössä kunkin kunnan sivistustoimen kanssa.

Vammaisten asumispalvelut

Hyvinvointialueen oma tuotanto

- Ympäri vuorokautisen palveluasumisen yksiköitä kehitysvammaisille henkilöille 16, joista 8 on siirtynyt Vaalijalan kuntayhtymästä.
 - Kaksi yksikköä tarjoaa tilapäishoitoa lapsille ja nuorille. Yksi yksikkö on ikääntyneiden palveluissa toimiva asumisyksikkö, jossa on oma solu kehitysvammaisille asukkailla.
- Yhteisöllisen ja tuetun asumisen yksiköitä kehitysvammaisille henkilöille 10, joista 2 on siirtynyt Vaalijalan kuntayhtymästä.
- Hyvinvointialueen omissa yksiköissä asuu 383 asukasta.

Ostopalvelut

- Asumispalvelua ostetaan yksityisiltä palveluntuottajilta ja Etelä-Savon hyvinvointialueelta 560 kehitysvammaiselle henkilölle ja 80 vammautuneelle henkilölle.
- Pitkäaikaista laitoshoidon ja kuntoutushoidon ostetaan Etelä-Savon hyvinvointialueen Vaalijalan yksiköstä ja Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen Honkalampi-keskuksesta yli 50 kehitysvammaiselle asukkaalle.

Vammaispalveluiden toiminnan kokonaisuus vuonna 2024

Vammaispalvelukeskukset*

- **Pohjoinen:** 1 toimipiste: Iisalmi
- **Koillinen:** 3 toimipistettä: Siilinjärvi, Lapinlahti ja Varpaisjärvi
- **Keskinen:** 1 toimipiste: Kuopion keskusta HOP-keskus, Vammaispalveluiden osaamiskeskus, Kuopio
- **Läntinen:** 3 toimipistettä: Rautalampi, Suonenjoki (2 kiinteistöä) ja Pielavesi
- **Eteläinen:** 3 toimipistettä: Varkaus, Leppävirta ja Joroinen

Työ- ja päivätoiminta*

- **Pohjoinen:** 5 toimipistettä: Iisalmi, Sukeva, Kiuruvesi, Vieremä ja Rautavaara
- **Koillinen:** 4 toimipistettä: Siilinjärvi, Lapinlahti, Varpaisjärvi ja Nilsia
- **Keskinen:** 4 toimipistettä: Kuopio (2 kpl), Tuusniemi ja Juankoski
- **Läntinen:** 4 toimipistettä: Suonenjoki, Keitele, Vesanto ja Rautalampi
- **Eteläinen:** 3 toimipistettä: Leppävirta ja Varkaus (2 kpl)

Ympäri vuorokautiset asumispalvelut

- **Pohjoinen:** 5 asumisyksikköä Iisalmi (2), Vieremä, Siilinjärvi, Lapinlahti
- **Keskinen:** 6 asumisyksikköä Kuopio (4), Nilsia, Tuusniemi
- **Eteläinen:** 5 asumisyksikköä Joroinen, Varkaus (2), Suonenjoki, Tervo

Yhteisöllisen ja tuetun asumisen asumispalvelut

- **Pohjoinen:** 5 asumisyksikköä Iisalmi, Sukeva, Kiuruvesi, Lapinlahti, Pielavesi
- **Keskinen:** 2 asumisyksikköä Kuopio ja Juankoski
- **Eteläinen:** 3 asumisyksikköä Varkaus, Rautalampi, Suonenjoki

Henkilöstöä 510

- Asumispalvelut: 327
- Vammaispalvelukeskukset: 85
- Kotiin annettavat palvelut: 98

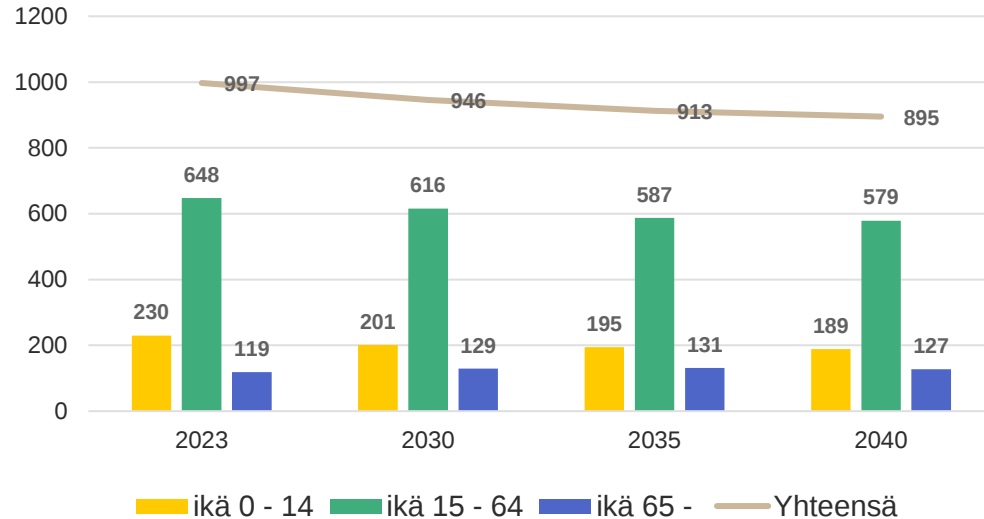
Asiakkuudet

- Päivä- ja työtoiminta: noin 1000 asiakasta
- Henkilökohtainen apu: noin 1 770 asiakasta
- Liikkumisen tuki: noin 3 600 asiakasta

- Omat asumisyksiköt: 383 asiakasta
- Tuettu asuminen omaan kotiin: 110 asiakasta
- Asumisen ostopalvelut: noin 640 asiakasta
- Laitoshoidon ostot: lähes 50 asiakasta

Kehitysvammaisten asiakkaiden määrän ennuste

Kehitysvammaiset asiakkaat ikäryhmittäin vuonna 2023 sekä ennuste vuosille 2030, 2035 ja 2040

Ikäryhmä	2023	2030	2035	2040
0–14 vuotta	230	201	195	189
15–64 vuotta	648	616	587	579
65 vuotta tai enemmän	119	129	131	127
Yhteensä	997	946	913	895

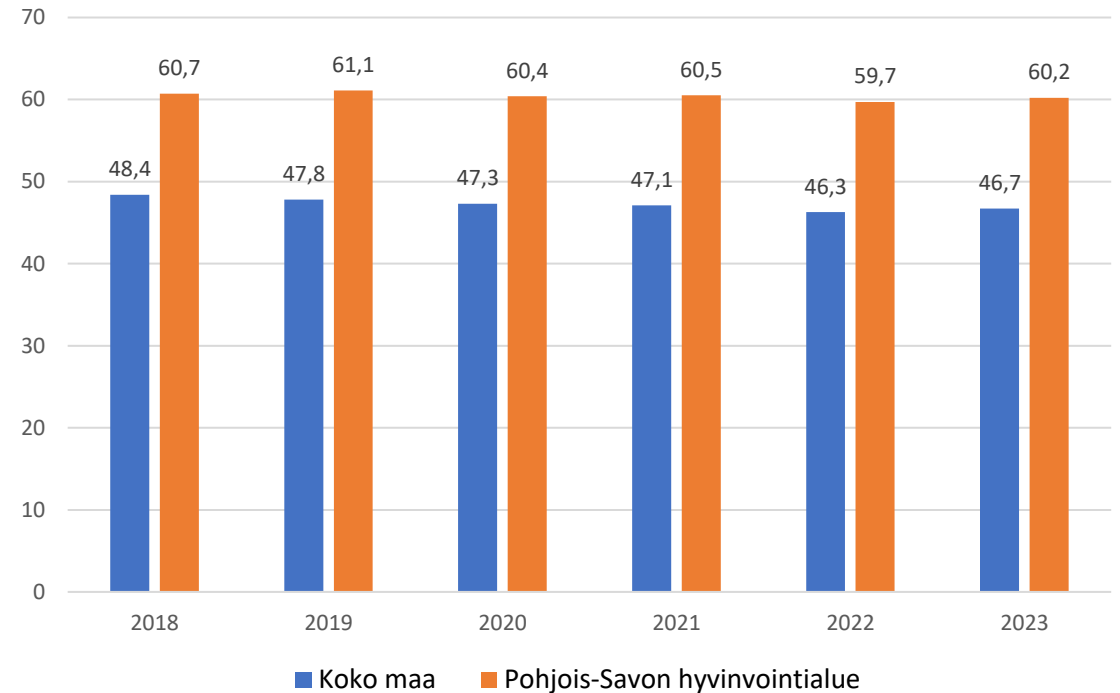
- Ennuste kehitysvammaisten henkilöiden määrästä perustuu vuoden 2023 erityishuollon piirissä olevien asiakkaiden osuuteen Pohjois-Savon asukkaista sekä Tilastokeskuksen ennusteesta väestön määrästä ikäryhmittäin vuosina 2030, 2035 ja 2040.
- Kehitysvammaisten osuus vuonna 2023 Pohjois-Savon
 - 0–14-vuotiaista 0,67 %,
 - 15–64-vuotiaista 0,44 % ja
 - 65 vuotta täyttäneistä 0,18 %.
- Vammaispalvelulain piiriin kuuluvien asiakkaiden määrästä ei ole täsmällistä tietoa saatavilla.

Vammaisuuden perusteella maksetut etuudet

- Pohjois-Savossa on koko maahan verrattuna huomattavasti enemmän vammaisuuden perusteella maksettujen etuistuuksien saajia.
- Etuuksien saajien määrä ei ole suoraan verrannollinen vammaispalveluiden asiakasmäärään ja palvelutarpeeseen.

Alue	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Koko maa	48,4	47,8	47,3	47,1	46,3	46,7
Pohjois-Savon hyvinvointialue	60,7	61,1	60,4	60,5	59,7	60,2

Kelan vammaisuuden perusteella maksamien etuuksien saajia/1 000 asukasta

Lähde: THL, Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet.fi 2005–2024.

Vammaisten päivä- ja työtoiminta

Vammaispalvelun päivä- ja työtoiminta tekee yhteistyötä asumisyksiköiden sekä järjestöjen ja yhdistysten kanssa.

Päivätoiminta

- Asiakkaan toimintakyvyn mukaisesti suunniteltua kodin ulkopuolella tapahtuvaa kuntoutuksellista ja osallisuutta vahvistavaa toimintaa.
- Vahvistaa taitoja, joita vammaiset henkilöt tarvitsevat selviytyäkseen mahdollisimman omatoimisesti arkielämässä.
- Vahvistaa asiakkaan sosiaalista vuorovaikutusta ja yhteiskunnallista osallistumista ja itsemääräämisoikeutta.

Työtoiminta

- Ylläpitää ja tukee asiakkaan sosiaalisen toimintakyvyn, hyvinvoinnin ja elämänhallinnan tasapainon säilyttämistä sekä tuo mielekästä käytännön toimintaa arkeen.
- Sisältää asiakkaan ohjausta ja tukea päivittäisessä arjen hallinnassa.
- Voidaan järjestää toimintakeskuksissa tai yksittäisellä työpaikoilla järjestettävänä avotyötoimintana.

Liikkuvat palvelut

- Asiakkaiden kanssa voidaan päiväaikaisen toiminnan tiloista liikkua muualle tekemään esimerkiksi työhön valmistavia aktiviteetteja tai erilaisia työtehtäviä. Päivätoiminnan ohjaaja järjestää päivätoimintaa asumisyksiköissä.

Digitaaliset palvelut

- Kehitetään etäpäivätoimintaa monipuolistamaan päivätoiminnan tarjontaa.

Päivä- ja työtoiminnan asiakkaat

Palvelualue*	Päivätoiminta	Työtoiminta
Pohjoinen	81	104
Koillinen	52	27
Keskinen	402	60
Läntinen	65	41
Eteläinen	100	72
Yhteensä	700	304

*Vuoden 2023 palvelualuejaon mukainen jaottelu.

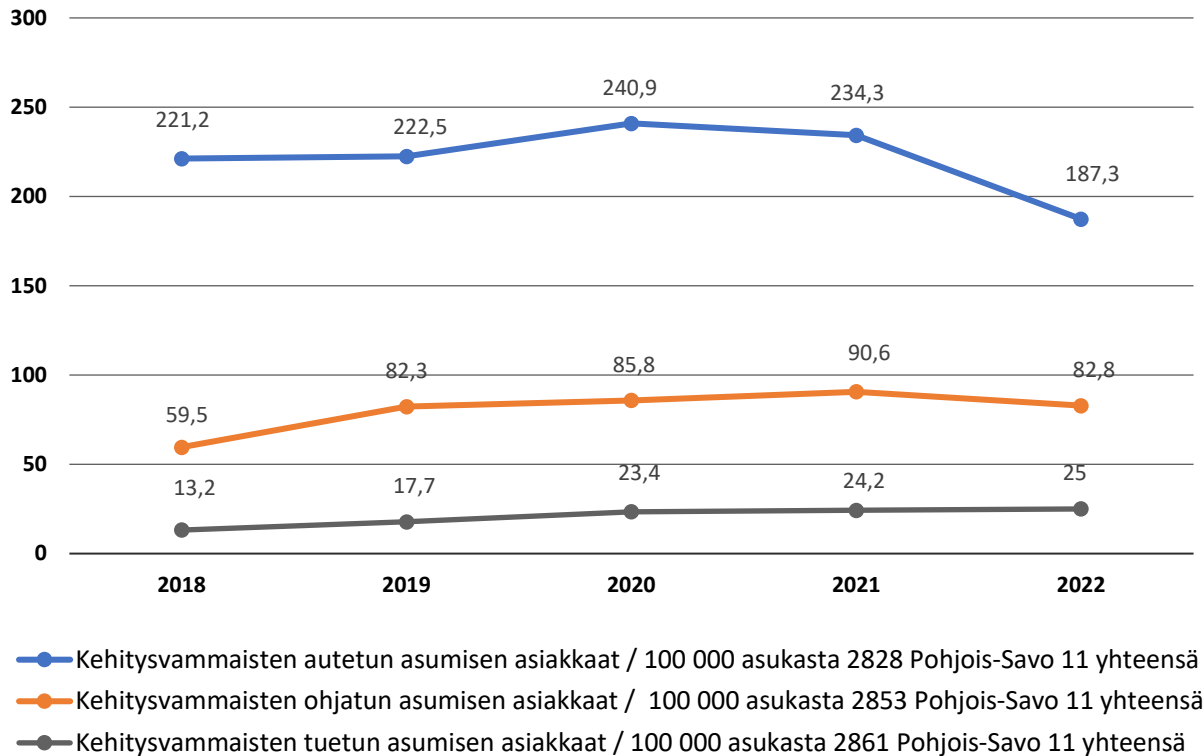
Tiedot on koottu asiakastietojärjestelmien kuntakohtaisista raporteista. Siksi Karttulan, Maaningan ja Nilsiän asiakkaat ovat mukana keski- alueen asiakasmäärissä. Ensimmäisen toimintavuoden osalta asiakastietojärjestelmistä ei saada täsmällisiä asiakkuustietoja.

Työtoiminnan asiakasmäärät sisältävät myös avotyötoiminnan asiakkaat.

Kehitysvammaisten asumispalveluiden asiakkuudet

LUONNOS

Kehitysvammaisten asumispalveluiden rakenne
Pohjois-Savossa

- Eniten kehitysvammaisia henkilöitä asuu ympärivuorokautisessa palveluasumisessa (autettu asuminen).
- Yhteisöllisessä asumisessa (ohjattu asuminen) asiakkaiden määrässä on tapahtunut selkeää kasvua vuosien 2018–2019 välillä, jonka jälkeen asiakasmäärä on pysynyt suhteellisen tasaisena.
- Sama ilmiö on havaittavissa tuetun asumisen palveluissa, jossa asiakkaiden määrässä tapahtui selkeää kasvua vuosien 2018–2020 välillä, jonka jälkeen tilanne on pysynyt lähes samana.
- Vuoden 2022 kohdalla näkyvä asiakasmäärien laskeminen voi johtua asiakasmäärien laskentatavan yhdenmukaistamisesta hyvinvointialueille siirryttäessä.

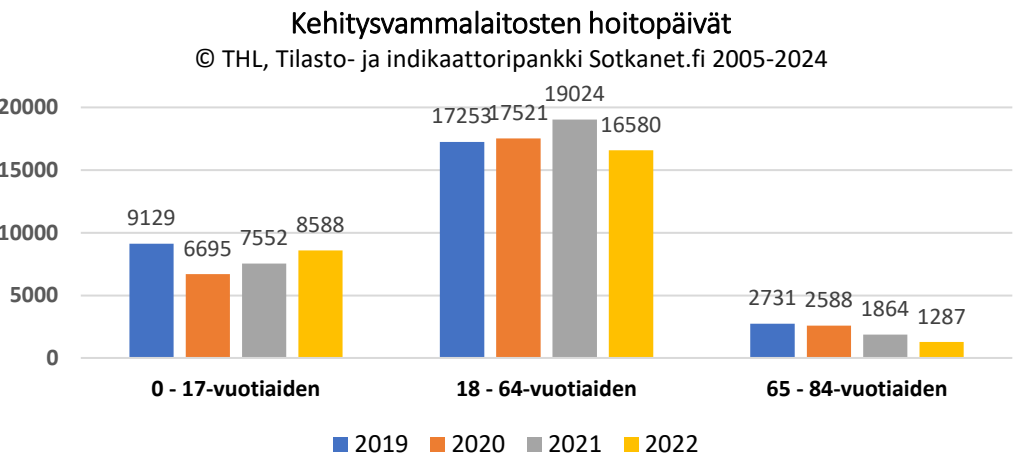
Kehitysvammaisten asumispalveluiden rakenne Pohjois-Savossa

-	2018	2019	2020	2021	2022
Kehitysvammaisten autetun asumisen asiakkaat/100 000 asukasta	221,2	222,5	240,9	234,3	187,3
Kehitysvammaisten ohjatun asumisen asiakkaat/100 000 asukasta	59,5	82,3	85,8	90,6	82,8
Kehitysvammaisten tuetun asumisen asiakkaat/100 000 asukasta	13,2	17,7	23,4	24,2	25

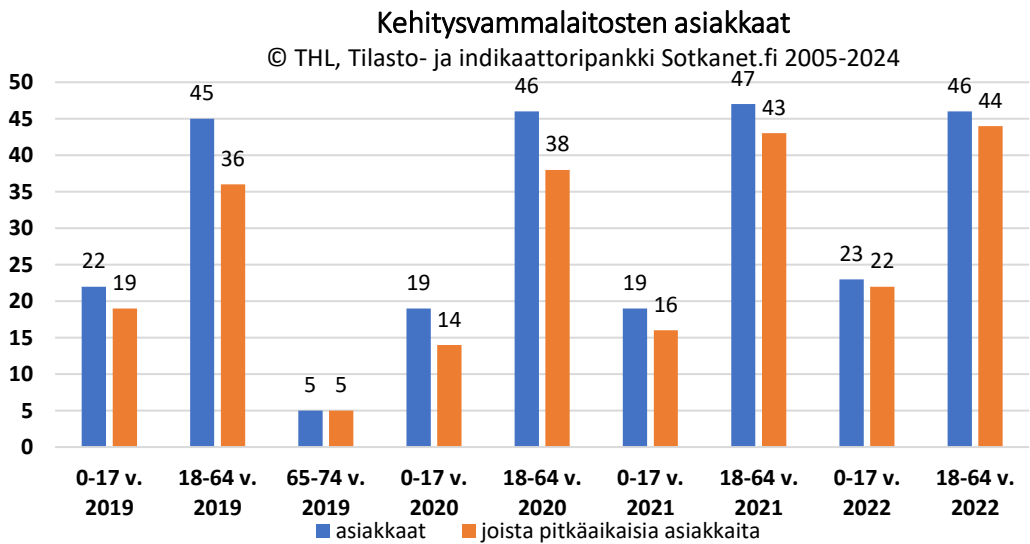
Kehitysvammalaitosten hoitopäivät ja asiakkaat

Pitkäaikaisessa laitoshoidossa asuvien asiakkaiden määrä on pysynyt suhteellisen samalla tasolla vuodesta toiseen.

Laitosasumisesta irtautuminen on edennyt hitaasti, eikä valtakunnalliseen tavoitteeseen olla päästy, eli kehitysvammalaitoksissa asuvien asiakkaiden määrän vähentämiseen.

Kehitysvamma- laitosten hoitopäivät	2019	2020	2021	2022
0–17-vuotiaat	9 129	6 695	7 552	8 588
18–64-vuotiaat	17 253	17 521	19 024	16 580
65–84-vuotiaat	2 731	2 588	1 864	1 287

Kehitysvammalaitosten asiakkaat	2019	2020	2021	2022
0–17-vuotiaat asiakkaat	22	19	19	23
0–17-vuotiaat pitkäaikaisasiakkaat	19	14	16	22
18–64-vuotiaat asiakkaat	45	46	47	46
18–64-vuotiaat pitkäaikaisasiakkaat	36	38	43	44
65–74-vuotiaat asiakkaat	5	-	-	-
65–74-vuotiaat pitkäaikaisasiakkaat	5	-	-	-

Vammaispalveluihin ehdotetut muutokset

- Asiakkaalla on oikeus elää omanlaista arkea.
- Tavoitteena asiakaslähtöisempi palvelurakenne:
jokaiselle asiakkaalle asuminen järjestetään yksiköllisen
toimintakyvyn ja palvelutarpeen mukaan.

Vammaispalveluiden muutokset

Palvelun järjestäminen perustuu yksilöllisesti asiakkaan arvioituun toimintakykyyn ja palvelutarpeeseen.

- Vähennetään ympärivuorokautista palveluasumista sekä laitoshoidtoa. Lisätään yhteisöllistä/ palveluasumista sekä tuettua asumista.
- Vähennetään ostopalveluiden vahvistamalla omaa tuotantoa monimuotoisissa asumispalveluissa ja päivätoiminnassa.
- Vahvistetaan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen integraatiota. Otetaan mukaan myös muut toimijat, kuten kunnat, seurakunnat ja järjestöt.
- Parannetaan palvelujen saatavuutta ja saavutettavuutta sekä kustannustehokkuutta digi- ja etäpalveluilla.

-	Laaja vaihtoehto	Maltillinen vaihtoehto	Tiivis vaihtoehto
Päivätoiminnan yksiköt	20 omaa ja 18 ostopalveluyksikköä	19 omaa ja 18 ostopalveluyksikköä	19 omaa ja 18 ostopalveluyksikköä
Täydentävät palvelut	Etäpäivätoiminta 15 asiakasta	Etäpäivätoiminta 30 asiakasta	Etäpäivätoiminta 45 asiakasta
Alueelliset vammaispalvelukeskukset	5	4	3
Työn tekemisen muodot	• Liikkuvat palvelut (työntekijä liikkuu asiakkaan luo/paikkakunnan palvelupaikkaan) • Digipalvelut (esim. etäpäivätoiminta, sähköiset lomakkeet) • Etäasiakastapaamiset ja etäverkostokokoukset	• Liikkuvat palvelut (työntekijä liikkuu asiakkaan luo/paikkakunnan palvelupaikkaan) • Digipalvelut (esim. etäpäivätoiminta, sähköiset lomakkeet) • Etäasiakastapaamiset ja etäverkostokokoukset • Perhehoidon, omaishoidon ja itsemääräämisoikeuden rajoittamiseen liittyvän päätöksenteon keskittäminen	• Liikkuvat palvelut (työntekijä liikkuu asiakkaan luo/paikkakunnan palvelupaikkaan) • Digipalvelut (esim. etäpäivätoiminta, sähköiset lomakkeet) • Etäasiakastapaamiset ja etäverkostokokoukset • Perhehoidon, omaishoidon ja itsemääräämisoikeuden rajoittamiseen liittyvän päätöksenteon keskittäminen
Ympäri vuorokautiset asumispalvelut	• Vähennys 3 % (-23 paikkaa) • Ostopalveluista omaan tuotantoon	• Vähennys 7 % (-53 paikkaa) • Ostopalveluista omaan tuotantoon	• Vähennys 10 % (-76 paikkaa) • Ostopalveluista omaan tuotantoon
Pitkäaikainen laitoshoido	Vähennys -17 paikkaa	Vähennys -17 paikkaa	Vähennys -17 paikkaa
Täydentävät palvelut	• Yhteisöllistä asumispalvelua/tuettua asumista, asiakkaan kotiin viety tuki ja ohjaus: +23 paikkaa • Laitoshoidosta ympärivuorokautiseen asumiseen: +17 paikkaa • Lyhytaikaisen hoidon paikkojen lisääminen	• Yhteisöllistä asumispalvelua/tuettua asumista, asiakkaan kotiin viety tuki ja ohjaus: +53 paikkaa • Laitoshoidosta ympärivuorokautiseen asumiseen: +17 paikkaa • Lyhytaikaisen hoidon paikkojen lisääminen	• Yhteisöllistä asumispalvelua/tuettua asumista, asiakkaan kotiin viety tuki ja ohjaus: +76 paikkaa • Laitoshoidosta ympärivuorokautiseen asumiseen: +17 paikkaa • Lyhytaikaisen hoidon paikkojen lisääminen

Toimintamallit

Jo nykyisellään vammaispalvelukeskuksissa ei ole juurikaan asiointikäyntejä, sillä työntekijät jalkautuvat pääasiassa asiakkaan kotiin tai toimintaympäristöön.

-	Laaja vaihtoehto	Maltillinen vaihtoehto	Tiivis vaihtoehto
Vammaispalvelukeskusten toimitilat	Iisalmi, Siilinjärvi, Kuopio, Suonenjoki, Varkaus	Iisalmi, Siilinjärvi, Kuopio, Varkaus	Iisalmi, Kuopio, Varkaus
Vammaispalvelukeskusten asiakaspalvelu	- Jalkautuvat palvelut - Etäpalvelut - Asiointi vammaispalvelukeskuksissa	- Jalkautuvat palvelut - Etäpalvelut - Asiointi vammaispalvelukeskuksissa	- Jalkautuvat palvelut - Etäpalvelut - Asiointi vammaispalvelukeskuksissa
Osaamiskeskus, kuntoutussuunnitelmat	- Kivijalkapalvelu Kuopio 60 % - Jalkautuvat palvelut 30 % - Etävastaanottopalvelut 10 %	- Kivijalkapalvelu Kuopio 55 % - Jalkautuvat palvelut 30 % - Etävastaanottopalvelut 15 %	- Kivijalkapalvelu Kuopio 50 % - Jalkautuvat palvelut 30 % - Etävastaanottopalvelut 20 %
Hop-keskus	Sähköinen palvelu 90 %	Sähköinen palvelu 90 %	Sähköinen palvelu 90 %

Etä- ja digipalvelujen hyödyntäminen

- Keskitetty palveluohjaus puhelimitse yhdessä numerossa tai digitaalisen alustan kautta parantaa asiakkaiden yhteydenottoa ja toisaalta vähentää ammattilaisille suoraan ohjautuvia puheluita.
- Tapaaminen asiakkaan kanssa voidaan toteuttaa etänä ensimmäisen tapaamisen jälkeen esimerkiksi palvelusuunnitelmien päivityksessä. Etäyhteydellä voidaan osallistua myös verkostoneuvotteluihin.
- Etäyhteydellä tapahtuva tapaaminen säästää aikaa ja kustannuksia, kun matkustaminen vähenee.

Perhehoidon ja omaishoidon keskittäminen

- Perhehoidon ja omaishoidon osaamisen keskittämisellä varmistetaan osaamisen kehittyminen ja yhdenvertainen arviointi- ja päätöksentekoprosessi

Päivä- ja työtoiminnan sekä vammaispalvelukeskusten muutokset

Vammaispalveluiden päivä- ja työtoiminta

Toimitilamuutokset

- Nykyisistä tiloista toimivampiin: Kiuruvedellä, Vieremällä ja Vesannolla etsitään nykyistä toimivammat tilat ensisijaisesti saman kunnan sisältä.
- Varpaisjärven toiminta yhdistetään Lapinlahden yksikköön. .

Henkilöstöresurssia tasataan yksiköiden kesken asiakkaiden avun ja tuen tarpeiden mukaan.

Etäpäivätoiminnan avulla voidaan nostaa yksiköiden kokonaisasiakasmäärää ja vähentää ostopalvelujen osuutta.

- Kun osa päivätoiminnasta toteutetaan etäpäivätoimintana, voidaan nykyisissä yksiköissä palvella asiakkaita vuorotteluperiaatteella ja palvelua voidaan tarjota entistä useammalle asiakkaalle.
- Etäpäivätoiminnalla voidaan monipuolistaa asiakkaan päivätoiminnan sisältöä sekä turvata paremmin palvelun saavutettavuus.

Päivätoiminnan porrastaminen aamu- ja iltapäiväryhmiin mahdollistaa osapäivätoiminnan lisäämistä asiakkaille, joiden toimintakyky ei mahdollista kokoaikaista osallistumista toimintaan.

Vammaispalvelukeskukset

- Hallinnollisia toimipisteitä vähentämällä ja tuomalla henkilöstöä samaan toimipisteeseen* saadaan laajemman työyhteisön tuki ja edistetään yhtenäisten toimintamallien käyttöönottoa.
 - Viiden toimipisteen malli: Iisalmi, Kuopio, Siilinjärvi, Suonenjoki ja Varkaus
 - Neljän toimipisteen malli: Iisalmi, Kuopio, Siilinjärvi ja Varkaus
 - Kolmen toimipisteen malli: Iisalmi, Kuopio ja Varkaus
- **Digiasioinnin lisääminen** (esim. sähköiset hakemukset ja videoneuvottelut) parantaa palveluiden saatavuutta ja tehostaa työntekijöiden työajankäyttöä.
- **Yhdenmukaistetaan palvelutarpeen arviointi** ja otetaan käyttöön RAI-toimintakykyarvio sekä selkiytetään työnjakoa sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen välillä.

*Malli käytössä jo keskeisellä ja pohjoisella palvelualueella (työskentelypisteet Kuopio ja Iisalmi).

Vammaisten asumispalvelut

Toimenpide	Laaja vaihtoehto	Maltillinen vaihtoehto	Tiivis vaihtoehto
Ympäri vuorokautisen palveluasumisen vähentäminen	-3 % (-23 paikkaa)	-7 % (-53 paikkaa)	-10 % (-76 paikkaa)
Tuetun/yhteisöllisen asumisen sekä kotiin vietävän ohjauksen ja tuen piirissä olevien asiakkaiden määrien lisääminen	+23 paikkaa	+ 53 paikkaa	+76 paikkaa
Pitkäaikaisen laitoshoidon vähentäminen	-17 paikkaa	-17 paikkaa	-17 paikkaa
Laitoshoidosta ympärivuorokautiseen asumiseen	+17 paikkaa	+17 paikkaa	+17 paikkaa

Lyhytaikaisen hoidon paikkojen lisääminen:

Varmistetaan lyhytaikaisen ja tilapäisen tuen riittävyys ja kehittäminen. Perhehoidon mahdollisuuksien selvittäminen ja mahdollinen lisääminen tilapäishoidon tarpeeseen.

Tavoitteet

- Vammaisten asumispalveluiden rakenne on monipuolistunut.
- Vammaisten henkilöiden asuminen järjestetään ensisijaisesti tavallisissa asunnoissa riittävien kotiin vietävien liikkuvien palvelujen turvin (esim. henkilökohtainen apu sekä kotiin vietävä ohjaus ja tuki).
- Apu ja tuki asiakkaan omaan kotiin järjestetään teknologiaa ja etähoiva-palvelua hyödyntäen siltä osin, kuin se on mahdollista ja soveltuu asiakkaan tarpeisiin.
- Lisätään omana palveluna tuotettua kehitysvammaisten henkilöiden yhteisöllistä asumista.
- Keventämällä asumisen rakennetta voidaan mahdollisesti siirtää henkilöstöresurssia ympärivuorokautisesta palveluasumisesta yhteisölliseen ja tuettuun asumiseen.

Toimenpiteet

- Laaditaan toteuttamissuunnitelma vammaispalveluiden asumisrakenteen keventämiseksi.
- Selvitetään perhehoidon mahdollisuutta yhtenä osana vammaisten henkilöiden asumispalvelurakennetta.
- Pitkäaikaisessa laitostuntoutuksessa olevien asiakkaiden tilanteiden tarkastelu ja mahdollinen siirtyminen kevyempiin asumisen muotoihin (esim. ympärivuorokautinen palveluasuminen).
- Tuetun asumisen toimintamallin kehittäminen ja asiakkaan kotiin vietävän ohjauksellisen tuen ja avun palvelun lisääminen.
- Pienten yksiköiden toiminnan tarkastelu (alle 10 asiakaspaikkaa).
 - Muun muassa asumisyksiköt: Vasala Pielavesi, Väinölä Suonenjoki ja Hevoshaka Juankoski

Liitemateriaali

Vammaispalvelulaki ja lastensuojelulaki uudistuvat

Uusi vammaispalvelulaki voimaan 1.1.2025 alkaen

- Uusien palveluiden järjestäminen voi tuoda haasteita.
- Laissa subjektiiviset palvelut laajenevat: uusina palveluina tulee mm. osallisuuden tuki ja tuettu päätöksenteko.
- Lain kustannusvaikutuksia ja henkilöstöresurssien lisäystarvetta on vaikea arvioida ennakkoon.

Lastensuojelulain kokonaisuudistus vireillä

- Kansallinen uudistamisen visio 2023: Lapsi ja hänen läheisensä voivat luottaa lastensuojeluun ja sen vaikuttavuuteen.
 - Lastensuojelu toteuttaa lapsen oikeuksia, sen menettelyt ovat läpinäkyviä sekä ymmärrettäviä ja oikeusturva toteutuu.
 - Lastensuojelussa on riittävästi osaavia ja hyvinvoivia työntekijöitä, jotka voivat tehdä työtään asiakkaiden oikeuksia kunnioittavalla ja eettisesti kestäväällä tavalla.
 - Jokainen lapsi, hänen vanhempansa ja muut läheiset kohdataan ainutkertaisina ja he kokevat olevansa aidosti osallisia sekä tulevansa kuulluiksi ja kunnioitetuiksi.
 - Palvelujärjestelmä toimii kokonaisuutena ja pystyy vastaamaan lapsen ja hänen läheistensä tarpeisiin oikea-aikaisesti.
 - Lastensuojelua ohjataan ja valvotaan tehokkaasti ja tähän on riittävä tietopohja ja resursointi.

Perhepalvelut

Perheiden terveyspalvelut: neuvolapalvelut

Neuvolapalveluja tarjotaan kaikille lasta odottaville perheille sekä kaikille alle kouluikäisille lapsille perheineen. Palvelut ovat lakisääteisiä ja pääosin maksuttomia. Neuvoloissa työskentelee terveydenhoitajia, kättilöitä ja lääkäreitä.

Neuvoloissa järjestettävän terveysneuvonnan ja määräaikaistarkastusten avulla pyritään tunnistamaan perheen erityisen tuen tai lisätuen tarve mahdollisimman varhain ja järjestämään tarkoituksenmukainen tuki ja apu. Tuen tarve on selvitettävä, jos perheessä tai heidän ympäristössään esiintyy tervettä kasvua ja kehitystä vaarantavia tekijöitä.

Äitiysneuvola: lasta odottavia 2 340

- Turvataan raskaana olevan naisen ja sikiön terveys ja hyvinvointi.
 - Tunnistetaan mahdollisimman varhain raskauden aikaiset ongelmatilanteet ja järjestetään tarvittava apu, tuki ja hoito.
- Raskauden aikana järjestetään ensisynnyttäjälle vähintään yhdeksän ja uudelleensynnyttäjälle vähintään kahdeksan määräaikaista terveystarkastusta.
- Raskauden aikaisiin käynteihin sisältyy kaikille perheille yksi laaja terveystarkastus ja kaksi lääkärintarkastusta.
- Synnytyksen jälkitarkastuksen tekee joko lääkäri tai siihen koulutuksen saanut terveydenhoitaja tai kättilö.
- Vanhemmuuden tunnustamisen vastaanottaminen on osa neuvolatoimintaa.
- Neuvolatoimintaan kuuluvat myös kotikäynnit ja ryhmämuotoinen toiminta.

Lastenneuvola: 13 634 lasta (0–6-vuotiaista)

- Edistetään alle kouluikäisten lasten ja heidän perheidensä terveyttä ja hyvinvointia.
 - Lapsi saa neuvolassa kansalliseen rokotusohjelmaan kuuluvat rokotukset.
- Lapsi saa neuvolassa kansalliseen rokotusohjelmaan kuuluvat rokotukset.
- Neuvolatoimintaa säätelevän asetuksen mukaan neuvolassa järjestetään alle kouluikäisille vähintään 15 terveystarkastusta, joista kolme on laajoja terveystarkastuksia (4 ja 18 kuukautta, 4 vuotta), viisi lääkärin tarkastusta (4–6 viikkoa ja 8 kuukautta). Yhteen terveystarkastukseen sisältyy terveydenhoitajan arvio suun terveydentilasta.
- Lastenneuvolan tehtäviin kuuluu myös pitkäaikaisesti sairaan tai vammaisen tai toimintakyvyltään rajoitteen lapsen omahoidon tukeminen yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa sekä tarvittaessa ohjaaminen jatkotutkimuksiin ja -hoitoon.

Perheiden terveystyö: koulu- ja opiskeluterveydenhuolto

Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon tehtävänä on oppilaan kasvun ja kehityksen sekä terveyden ja hyvinvoinnin seuraaminen, vanhempien kasvatustyön tukeminen sekä oppilaan erityisen tuen tai tutkimusten tarpeen varhainen tunnistaminen ja tukeminen. Koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa työskentelee terveydenhoitajat ja lääkäreitä.

Tehtäviin kuuluu suun terveydenhuollon järjestäminen, pitkäaikaisesti sairaan lapsen omahoidon tukeminen yhteistyössä muiden oppilashuollon toimijoiden kanssa sekä tarvittaessa lapsen tai nuoren jatkotutkimuksiin ja -hoitoon ohjaaminen. Jaettuna tehtävänä on koulu- ja opiskeluympäristön terveellisuuden, turvallisuuden sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin edistäminen.

Kouluterveydenhuolto: 22 923 oppilasta (lukuvuonna 2023–2024)

- Asiakkaita ovat perusopetuksen (1.–9. luokkien) oppilaat ja heidän perheensä. Palvelut ovat saatavilla koulussa tai sen välittömässä läheisyydessä.
- Järjestetään määräaikaista terveystarkastuksia jokaisella vuosiluokalla: ensimmäisellä, viidennellä ja kahdeksannella vuosiluokalla laaja tarkastus, johon kutsutaan myös oppilaan huoltajat. Laajan terveystarkastuksen tekee terveydenhoitaja yhteistyössä lääkärin kanssa.
- Osa perusterveydenhuoltoa ja palvelu on maksutonta.

Opiskeluterveydenhuolto (toinen aste): 13 418 opiskelijaa (lukuvuonna 2023–2024)

- Tarkoitettu ammatillisessa koulutuksessa opiskeleville ja lukiolaisille.
- Palveluihin sisältyy perusterveydenhuollon terveyden- ja sairaanhoitopalvelut mukaan lukien mielenterveys- ja päihdetyö, seksuaaliterveyden edistäminen ja suun terveydenhuolto sekä psykoterapiaan ohjaamisen edellyttämä hoito ja lausunto.
- Kuuluu myös opiskelijan muun kuin oppisopimukseen perustuvan työpaikalla järjestettävän koulutuksen ja työharjoittelun aikainen terveydenhuolto.
- Alle 18-vuotiaille maksutonta. Tämän jälkeen osa maksuista määräytyy asiakasmaksulain mukaisesti. Ehkäisevät palvelut, kuten terveystarkastukset, ovat maksuttomia.

Perheiden terveystyö: lasten ja nuorten perustason mielenterveys- ja päihdepalvelut sekä lasten ja nuorten avokuntoutuspalvelut

Lasten ja nuorten mielenterveys- ja päihdepalvelut

- Palveluun ohjautaan universaaleista palveluista, psykososiaalisesta opiskelu- ja hoidon yksiköistä terveydenhuollon ammattilaisen arvion perusteella.
- Yksiköissä työskentelee sairaanhoitajia, psykologeja, sosiaalityöntekijöitä sekä lääkäreitä.
- Tavoitteena on tarjota hoitoa lapsille ja nuorille 18–20 ikävuoteen saakka 14 vuorokauden kuluessa hoidon tarpeen arvioinnista.
- Palveluun ohjautuu lapsia ja nuoria, joilla on pitkittynyttä lievää tai keskivaikeaa tasoista psyykkistä oireilua.
- Palvelussa toteutetaan myös perhe- ja verkostotyötä osana lapsen/nuoren hoitoa. Palvelutoimipisteet vaihtelevat alueittain ja kunnittain sijoittuen perhe- ja terveyskeskuksiin sekä kouluille.
- Palvelu on osa perusterveydenhuoltoa ja pääasiassa maksutonta.

Lasten ja nuorten avokuntoutus

- Avokuntoutus (fysio- toiminta- ja puheterapia) tarjoaa palvelua pääsääntöisesti lapsille ja nuorille. Kuntoutuspalveluissa työskentelee fysioterapeutteja, toimintaterapeutteja, puheterapeutteja ja lääkäreitä.
- Palvelussa toteutuu hoidon tarpeen arvio, ohjaus ja/tai yksilöllisesti suunnitellut terapiajaksot.
- Kuntoutuspalvelut toteutuvat alueellisesti vaihdellen yksilökäynteinä ja/tai ryhmämuotoisesti. Palvelussa toteutetaan myös perhe- ja verkostotyötä osana lapsen/nuoren kuntoutusta.
- Palvelutoimipisteet vaihtelevat alueittain ja kunnittain sijoittuen perhekeskuksiin ja terveyskeskuksiin. Lähivastaanoton lisäksi voidaan palvelua tarjota jalkautuvalla työotteella asiakkaan arkiympäristöön ja/tai etäpalveluna. Konsultaatiotukea annetaan muille palveluntuottajille/yksiköille.
- Palvelu on osa perusterveydenhuoltoa ja pääasiassa maksutonta.

Psykososiaalisen opiskeluhuollon palvelut

Opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalvelut on tarkoitettu esi- ja perusopetuksen oppilaille sekä lukion ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoille.*

Psykologi ja kuraattori antavat sekä yhteisö- että yksilötasoista opiskelun ja koulunkäynnin tukea ja ohjausta, joilla:

- 1) edistetään koulu- ja opiskeluyhteisön hyvinvointia sekä yhteistyötä oppilaiden/opiskelijoiden perheiden ja muiden läheisten kanssa
- 2) tuetaan oppilaiden/opiskelijoiden oppimista ja hyvinvointia sekä sosiaalisia ja psyykkisiä valmiuksia.

Psykologi- ja kuraattoripalvelut toimivat kiinteässä yhteistyössä opiskelijoiden ja huoltajien, oppilaitoksen henkilöstön sekä muiden opiskeluhuollon ammattilaisten ja muiden palvelujen kanssa. Palvelut toimivat koululla/oppilaitoksessa tai sen välittömässä läheisyydessä. Ne ovat oppilaille ja opiskelijoille vapaaehtoisia ja maksuttomia.

Oppilas- ja opiskelijamäärä yhteensä 38 461 (lukuvuonna 2023–2024).

*Tehtävä määräytyy oppilas- ja opiskeluhoitolain 7§ mukaan.

Perheiden sosiaalipalvelut

Palveluiden avulla tuetaan vanhempia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa.

- Arviointiyksikkö, Sosiaalityö- ja sosiaaliohjaus, lapsiperheiden kotipalvelu ja perhetyö, kasvatus- ja perheneuvonta sekä Perheryhmäkoti-toiminta (ostopalveluna).
- Perheoikeudelliset palvelut: lapsen elatusta, asumista, huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevien päätösten vahvistaminen ja ratkaiseminen, vanhemmuuden selvittäminen, adoptioneuvonta sekä tuettujen ja valvottujen tapaamisten järjestäminen.

Palveluiden järjestäminen perustuu palvelutarpeen arviointiin, ellei sen toteuttaminen ole ilmeisen tarpeetonta. Arviointi käynnistyy joko lapsen tai vanhemman omasta pyynnöstä tai lapsen tai perheen tilannetta koskevasta yhteydenotosta tai ilmoituksesta.

Lapsella ja hänen perheellään on oikeus saada viipymättä lapsen terveyden tai kehityksen kannalta välttämättömät sosiaalipalvelut tarvittavassa laajuudessa vuorokauden ajasta riippumatta.

Palveluita järjestetään myös erityisen tuen tarpeessa oleville henkilöille, kuten erityisen tuen tarpeessa oleville lapsille.

- Erityistä tukea tarvitsevalla lapsella tarkoitetaan lasta, jonka kasvuolosuhteet vaarantavat tai eivät turvaa lapsen terveyttä tai kehitystä tai joka itse käyttäytymisellään vaarantaa terveyttään tai kehitystään tai joka on erityisen tuen tarpeessa muusta syystä. Erityisen tuen tarpeessa olevan asiakkaan tai lapsen palvelutarpeen arvioimisesta vastaa sekä omatyöntekijänä toimii sosiaalityöntekijä.

Perheiden sosiaalipalvelut osana perhekeskuksen perustason ja lastensuojelun erityistason palveluita

LUONNOS

Yleinen ohjaus ja neuvonta perustuvat sosiaalihuollon ammattilaisen antamaan ohjaukseen ja neuvontaan, psykososiaaliseen tukeen sekä vanhemmuuden tukemiseen. Ei synny asiakkuutta. Ohjauksen ja neuvonnan puhelinpalvelut ovat kaikille hyvinvointialueen asukkaille käytettävissä ja niiden yhteydessä tarjotaan konsultaatiotukea myös yhteistyökumppaneille.

Sosiaalipalvelujen Arviointiyksikön ohjaus- ja neuvonta perustuvat sosiaalihuollon ammattilaisen antamaan ohjaukseen ja neuvontaan, psykososiaaliseen tukeen sekä vanhemmuuden tukemiseen. Asiakkuus pääsääntöisesti. Lapsiperheiden sekä vanhemmuuden tuen tarpeisiin liittyvien tuen tarpeiden arvioinnin yhteydessä arvioidaan tarvittaessa myös lastensuojelun tarve; arvioinnista vastaa sosiaalityöntekijä.

Perheoikeudellisissa palveluissa asiakkaita ovat vanhemmat, huoltajat ja lapset elatus-, huolto-, asumis-, tapaamis- ja vanhemmuuden selvittämis- sekä adoptioneuvonta-asioissa. Lisäksi asiakkaina ovat puoliset elatusapuasioissa.

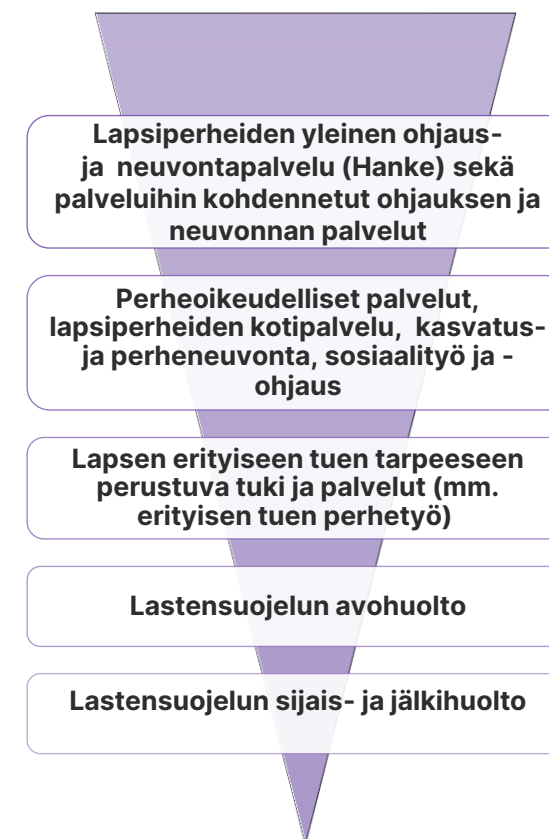
Lapsiperheiden kotipalvelu on tarkoitettu tilapäisen tuen tarpeeseen. Sisältää ohjaus, neuvontaa, konkreettista apua perheiden kodeissa.

Kasvatus- ja perheneuvonnassa asiakkaina ovat 0–17-vuotiaat ja heidän perheensä. Palvelua annetaan lapsen hyvinvoinnin, yksilöllisen kasvun ja myönteisen kehityksen edistämiseksi, vanhemmuuden tukemiseksi sekä lapsiperheiden suoriutumisen ja omien voimavarojen vahvistamiseksi.

Lapsiperheiden sosiaalityön ja -ohjauksen palvelut toimivat perheen sekä erityistä tukea tarvitsevan lapsen tukena erilaisissa perheen kuormittavissa elämäntilanteissa ja kun ilmenee huolta lapsen kasvuolosuhteista tai omasta käyttäytymisestä. Tuen ja palveluiden järjestäminen perustuu yhdessä lapsen ja perheen kanssa laadittuun suunnitelmaan. Asiakkaana olevien lasten ja heidän perheensä tuen tarpeet ja palveluiden järjestäminen perustuu sosiaalihuoltolakiin. Lisäksi ostopalveluna Perheryhmäkoti-toiminta alaikäisille yksin maahan tulleille lapsille.

Perhetyön asiakkaaksi perheet tulevat sosiaalityöntekijän tekemän (lapsen) palvelutarpeen arvioinnin kautta. Palvelu perustuu asiakassuunnitelmaan. Työskentely toteutuu perheiden kodeissa. Tavoitteena on vanhemmuuden ja vuorovaikutussuhteiden vahvistaminen sekä lapsen kasvua ja kehitystä vaarantavien olosuhteiden poistaminen.

Lastensuojelu: Palveluun tullaan perhekeskuksessa toteutuvan lasten- suojelutarpeen selvityksen kautta. Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua järjestetään sosiaalityöntekijän arvioiman tarpeen perusteella, kun lapsen on arvioitu tarvitsevan lastensuojelulain mukaista tukea. Ensisijaisesti lasta ja perhettä tuetaan avohuollon tukitoimien sekä kotiin annettavan tuen avulla. Lastensuojelulain mukaisen tuen tarpeen poistuttua perheellä voi edelleen olla sosiaalihuoltolain mukaisen tuen tarve.

Lastensuojelu

Lapsiperheiden sosiaalipalvelut

Nykytila

- Palvelut tuotetaan viidellä perhekeskusalueella ja resurssien liikuteltavuus on heikkoa.
- Toimintakäytännöt ja toimintakulttuuri vaihtelevat.
- Käytössä eri asiakastietojärjestelmiä.
- Salattu etävastaanotto käytössä vain joillakin alueilla.
- Sähköinen perhekeskus on otettu käyttöön.
- Perhekeskusmenetelmät ovat vaihdellen käytössä.
- Henkilöstön saatavuudessa haasteita erityisesti muilla alueilla kuin keskisellä ja koillisella alueilla.
- Monitoimijainen yhteistyö (Yhdessä aika) ei kaikilla alueilla käytössä.

Lastensuojelun visio

Tulevaisuusvisio:

Lapsen suojeleminen on myös palvelujärjestelmämme yhteinen tehtävä.

- Yksilö- ja perhekohtaisen lastensuojelun tarvetta aiheuttaa myös muun palvelujärjestelmän toimimattomuuden johdosta.
- Kehittämällä palveluiden toimintaa yhdessä ja kokonaisuutena kohti yhteisiä päämääriä voimme ennaltaehkäistä korjaavien sekä viimesijaisten palveluiden tarvetta.
- Jotta palvelurakenteeseen voidaan vaikuttaa, myös ehkäisevän lastensuojelun toiminnan sekä ennaltaehkäisevien palveluiden vahvistamista tarvitaan.
- Lisäämällä ja kehittämällä yhdessä työskentelyä sekä osaamisen jakamista lasten, nuorten ja perheiden hyödyksi voidaan tehostaa myös oman palvelutuotannon toimintaa sekä edellytyksiä vastata yksilöllisiin tarpeisiin oikea-aikaisesti.
- Kehittämällä tarvittavaa osaamista hyvinvointialueen omissa palveluissa, tehostamalla palveluketjujen toimintaa sekä tunnistamalla paremmin kustannusvaikutuksia rakennamme myös kestävästi kehittyvää taloutta ja edellytyksiä asiakaspalvelujen oston kustannusten hallintaan.
- Lasten, nuorten ja perheiden tukemisen lähtökohtana tulee olla monitoimijaisen ja -alaisen tuen toteuttaminen sekä palvelujärjestelmän yhteisvastuu lapsen suojeleminen tarpeisiin vastaamisessa.
- Suunnitelmallinen yhteistyö ja vahvat integraatiota tukevat toimintamallit vahvistavat palveluiden oikea-aikaisuutta, jatkuvuutta sekä asiakkaan kokemusta saamastaan tuesta sekä sen yhteensovittamisesta.
- Erityiseen tarpeeseen perustuvissa palveluissa väestömuutos ei suoraan ennusta muutosta palvelutarpeessa, mutta muutosten ennakointi tarjoaa mahdollisuuksia myös palveluiden painopisteen sekä vaikuttavuuden muutosta tukeville toimenpiteille.

Lastensuojelun sosiaalityö ja -ohjaus

Nykytila

- Nykyinen organisoinnin tapa mahdollistaa kokoaikaista asiointia kattavasti paikallisissa ja alueellisessa toimipisteissä, mutta sosiaalityön ja -ohjauksen henkilöstöä on hajasijoittunut myös alueilla useisiin toimipiteisiin ja yksikkökohtaisissa henkilöstömäärissä sekä -rakenteessa on merkittäviä eroja.
- Yhtenäisesti käytettävissä olevia digitaalisia palveluita ei ole. Digitaaliset palvelut ovat sovellettavissa lastensuojelun sosiaalityön ja -ohjauksen toimintaan huomioiden työskentelyn suhdeperusteisuus sekä viranomaisrooli.
- Henkilöstön saatavuus ja veto- ja pitovoiman kehittämisen tarpeet edellyttävät uusia toimintamalleja sekä työn tukemisen rakenteita laaja-alaisesti.
- Edellytyksiä myös laadun sekä asiakasturvallisuuden kehittämiseen tulee parantaa turvaamalla pysyvä henkilöstö sekä edellytykset myös osaamisen kehittymiselle osana lastensuojelun sosiaalityön ja -ohjauksen toimintaa
- Palveluiden tasapuolisen saatavuuden kehittämisen ohella kehittämistoimenpiteitä tarvitaan lastensuojelun toiminnan vaikuttavuuden parantamiseksi.

Lastensuojelun sosiaalityön ja -ohjauksen toimintamalli perustuu tulevaisuudessakin osaksi lasten, nuorten ja perheiden arki-/lähiympäristöä sekä verkostoja jalkautuvaan sekä suhdeperusteiseen työskentelyyn.

Lastensuojelun ympärivuorokautiset palvelut

Nykytila

- Henkilöstön saatavuuden turvaamiseksi tarvitaan työn erityispiirteet huomioivaa veto- ja pitovoiman kehittämistä esimerkiksi osaamisperustaisuutta (osaamisen kehittymisen edellytyksiä) sekä työn tukea kehittämällä.
- Perhehoitoa sekä perhehoidon jatkuvuuden edellytyksiä tulee vahvistaa tehostamalla rekrytointia, lisäämällä koulutuskapasiteettia sekä vahvistamalla edellytyksiä toteuttaa perhehoitoa erilaisissa lastensuojelun tarpeissa, myös vaativissa tilanteissa
- Lastensuojelun laitospalveluissa toimitaan kolmella paikkakunnalla hyvinvointialueen tarpeeseen vastaten: laitosten toiminta perustuu luovuttaneissa organisaatioissa määriteltyyn toimintarakenteeseen.
- Taloudellisen kestävyysparantaminen edellyttää toimenpiteiden kohdentamista erityisesti ympärivuorokautisten ostopalveluiden kustannuskehityksen hallintaan.

Vammaispalvelut

Kehittämismahdollisuudet

- Palvelun järjestäminen perustuu yksiköllisesti arvioituun toimintakykyyn ja palvelutarpeeseen.
 - Asiakkaiden palvelutarpeen arviointi tehdään laaja-alaisesti ja monipuolisesti RAI-järjestelmää käyttäen.
- Vähennetään ympärivuorokautista palveluasumista sekä laitoshoidoa.
 - Lisätään yhteisöllistä/palveluasumista sekä tuettua asumista.
- Käytetään henkilöstöresursseja optimaalisesti ja kustannustehokkaasti asiakkaiden palvelujen järjestämisessä.
 - Edistetään henkilöstön yhteiskäyttöä asumisen ja päivätoiminnan kesken.
 - Asumispalveluiden monimuotoistumisen myötä henkilöstöresurssia voidaan kohdentaa uudella tavalla.
- Vahvistetaan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen integraatiota, jotta asiakas ohjautuu oikeisiin palveluihin ja palvelut ovat paremmin yhteensovitetut.
 - Otetaan mukaan myös muut toimijat, kuten kunnat, seurakunnat ja järjestöt.
- Digi- ja etäpalveluilla parannetaan palvelujen saatavuutta ja saavutettavuutta sekä kustannustehokkuutta.
- Ostopalveluiden käyttöä vähennetään oman tuotannon vahvistamisella monimuotoisissa asumispalveluissa ja päivätoiminnassa.

Vammaispalvelukeskukset sekä vammaispalveluiden päivä- ja työtoiminta

Vammaispalvelukeskukset

Nykytila

- Vammaispalvelukeskuksia on viidellä alueella.
 - Pohjoisella ja keskisellä alueella toimitaan keskitetysti.
 - Koillisella alueella on kolme toimipistettä.
 - Läntisellä alueella on kolme toimipistettä.
 - Eteläisellä alueella on kolme toimipistettä.
- Sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien työnkuvat ovat eri alueilla vaihtelevat.
- Palvelutarpeen arviointi ja palvelupäätökset vaativat yhdenmukaistamista.
- Vammaispalvelukeskuksissa ei ole juurikaan asiakaspalvelua tai -toimintaa. Työntekijät jalkautuvat jo nykyisin pääasiassa asiakkaan kotiin.

Vammaispalveluiden päivä- ja työtoiminta

Nykytila

- **Omana toimintana** 20 päivätoiminnan yksikköä ja yksi työtoiminnan yksikkö, jotka sijaitsevat 18 kunnan alueella.
 - Pienet yksiköt ovat haavoittuvia henkilöstön poissaoloissa.
 - Osa toimintayksiköistä ei ole tiloiltaan soveltuva vammaisten työ- ja päivätoimintaan.
 - Päivätoimintaa järjestetään pääsääntöisesti klo 9–14 välillä.
 - Etäpäivätoimintaa käynnistetään.
- **Ostopalveluina** päivätoimintaa järjestetään 18 yksikössä ja työtoimintaa kahdessa yksikössä.
 - Kaikissa yksiköissä päivätoiminnalle ei ole asumisyksikön yhteydessä erillisiä tiloja.

Vammaisten päivätoiminta

Päivätoimintaa voidaan järjestää vammaispalvelulain* ja erityishuoltolain perusteella.

- **Vammaispalvelulain mukaista päivätoimintaa** on järjestettävä mahdollisuuksien mukaan siten, että vaikeavammainen henkilö voi osallistua toimintaan viitenä päivänä viikossa tai tätä harvemmin, jos vaikeavammainen henkilö kykenee osallistumaan työ-toimintaan osa-aikaisesti tai siihen on muu hänestä johtuva syy.
- Myös **kehitysvammalain mukainen päivätoiminta** järjestään henkilön yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. Henkilön omia toiveita täytyy kuulla toiminnan määrää, toteuttamistapaa ja sisältöä suunniteltaessa. Päivätoiminnan määrä ja toteuttamistapa pitää kirjata erityishuolto-ohjelmaan.
- Päivätoimintaa järjestetään tällä hetkellä erillisissä päivätoiminta-yksiköissä tai asumisyksikön läheisyydessä tai sen ohessa olevassa tilassa.
- Kehitysvammalain mukaiseen päivätoimintaan kuuluu myös kuljetusten järjestäminen toiminta-yksikköön. Kuljetukset tapahtuvat pääosin ryhmäkuljetuksilla, päiväautoilla tai julkisella joukkoliikenteellä.
- Osassa yksiköissä päivätoiminnan henkilöstö toteuttaa asiakkaiden asumisen tukea.
- Oman päivä- ja työtoiminnan piirissä on noin 598 asiakasta.

Etäpäivätoiminta

Etäpäivätoiminta täydentää päivätoimintayksiköiden tarjontaa.

Asiakas voi osallistua etäpäivätoimintaan:

- **Itsenäisesti:** Asiakas voi etäosallistua toimintaan käyttäen omia laitteitaan itsenäisesti kotonaan.
- **Kotona tuettuna:** Asiakas voi etäosallistua kotoaan tai asumisyksikössä etäpäivätoimintaan asumisyksikön työntekijän tai muun tukihenkilön, kuten omaisen, avustamana. Hän voi käyttää omia laitteitaan tai asumisyksikön laitteita. Asumisyksiköissä voidaan osallistua myös ryhmänä.
- **Työ- tai päivätoiminnan toimipisteessä ryhmässä:** Asiakas voi etäosallistua tuettuna ryhmässä toisen yksikön tuottamaan etäpäivätoimintaan tai -tilaisuuteen.

Etäpäivätoiminnan toteutus:

- Järjestetään viitenä päivänä viikossa. Asiakkaalla mahdollisuus osallistua osan viikkoa etäpäivätoimintaan ja osan toimintakeskuksessa järjestettyyn toimintaan
- Etäpäivätoiminnan ohjaaja jalkautuu asumisyksikköön (oma/ostopalvelut).
- Toimintaa voi toteuttaa eri toimintakeskusten ohjaajat, jolloin voidaan hyödyntää heidän vahvuuksiaan.
- Sisällön suunnittelussa voidaan hyödyntää myös järjestöjä ja muita yhteiskumppaneita (museo, kirjasto).

Miksi etäpäivätoimintaa?

- Parantaa palvelun saatavuutta asiakkaille, joiden toimintakyky ei mahdollista osallistumista päivätoimintayksikön toimintaan.
- Monipuolistaa päivätoiminnan sisältöä.
- Mahdollistaa palvelun tarjoamista suuremmalle asiakasmäärälle.
- Vähentää kuljetuskustannuksia.
- Vähentää ostopalvelujen tarvetta.

Vammaispalvelun sosiaalityö ja -ohjaus

Vammaispalvelun sosiaalityö ja -ohjaus

- On välitöntä asiakastyötä ja palvelujen yhteensovittamista, jossa selvitetään asiakkaan elämäntilanne ja palvelutarve sekä järjestetään asiakkaan tarvitsemat lakisääteiset palvelut asiakaslähtöisesti, yksilölliset tarpeet ja voimavarat tunnistuen ja hyödyntäen sekä asiakkaan itsemääräämisoikeutta kunnioittaminen.
- Asiakkuus perustuu palvelutarpeen arviointiin, joka tehdään pääsääntöisesti asiakkaan omassa toimintaympäristössä.
 - Monialaisen palvelutarpeen arvioinnin kehittämisellä ja palvelutarpeen arvioinnin yhdenmukaistamisella, esimerkiksi RAI-toimintakyvyn arvioinnin avulla, asiakkaat ohjautuvat ensisijaisten palvelujen piiriin ja palvelutarvetta vastaaviin palveluihin.
- Toimii yhteistyössä palveluiden järjestämisen ja toteuttamisen sekä palvelutarpeen arvioinnin ja asiakkuuden suunnittelun prosesseissa asiakkaan omaisten ja läheisten, perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon, kuntoutuspalvelujen, koulun sekä päiväkodin kanssa.
 - Lisäksi yhteistyötä tehdään tarvittaessa työikäisten sekä perhesosiaalityön, lastensuojelun, ikääntyneiden sekä terveysosiaalityön sekä järjestöjen kanssa.

Digi- ja sähköiset palvelut

- Voivat toimia palvelutoimintaa täydentävässä tarkoituksessa ja niiden avulla voidaan toteuttaa esim. palvelutarpeen arvioinnin täydentämistä, palvelusuunnittelua ja verkostoyhteistyötä.
- Sähköiset lomakkeet helpottavat palvelun saavutettavuutta ja vähentävät työntekijöiden työtä.
- Käyttö ei korvaa vammaispalveluissa välitöntä yhteistyötä asiakkaan kanssa. Erityisesti palvelutarpeen arvioinnissa huomioidaan asiakkaan fyysisen, psyykkisen ja sosiaalinen toimintaympäristö ja omatoimiseen selviytymiseen vaikuttavat tekijät arjessa selviytymisessä.

Etä- ja hybridityötä hyödynnetään sosiaalityön ja -ohjauksen toiminnan toteutuksessa paljon.

- Etätyö on veto- ja pitovoimatekijä sekä työhyvinvointia lisäävä tekijä. Etätyönä on mahdollista tehdä kirjallisia työtehtäviä, kuten kirjaamista ja päätöksentekoa.

Henkilöstön saatavuuteen sekä veto- ja pitovoiman kehittämiseen on kiinnitettävä erityistä huomiota (mm. toimipisteen valitsemisen mahdollisuudet). Toimitiloja ei ole välttämätöntä olla joka kunnassa ja nykyisellä laajuudella.

Vammaispalvelukeskusten ehdotetut muutokset

- Vammaispalvelukeskusten määrää ehdotetaan vähennettäväksi, sillä asiakkaat asioivat vammaispalvelukeskuksissa toimistoasioinnilla vähän.
 - Työntekijät liikkuvat asiakkaan toimintaympäristöön (koti, asumisyksikkö, päiväkot, koulu) tai monipalvelupisteeseen.
- Toimintoja keskitetään vammaispalvelukeskuksissa, jolloin keskittäminen tietyille työntekijöille mahdollistaa palveluiden kehittämisen ja osaamisen vahvistamisen sekä yhdenvertaisen arviointi- ja päätöksentekoprosessin.
 - Omaishoidontuen arviointi- ja päätöksentekoprosessi.
 - Perhehoidon arviointi- ja päätöksentekoprosessi.
 - Asiakasmäärä on pieni, keskittäminen mahdollistaa myös palvelun lisäämisen.
 - Itsemääräämisoikeuden rajoittamiseen liittyvän päätöksenteko.

Palvelualue	Kaikki asiakkaat
Pohjoinen	905
Eteläinen	985
Läntinen	423
Keskinen	2 416
Koillinen	949
Yhteensä	5 324

Vammaispalveluiden asiakkaita on yhteensä 5 324, joista omaishoidon asiakkaita 930 ja perhehoidon asiakkaita 82.

Asumispalveluiden kehittämismahdollisuudet

LUONNOS

Vammaisten tai kehitysvammaisten henkilöiden asumisen volyyymiin ei voida vaikuttaa merkittävässä määrin, mutta siihen voidaan **vaikuttaa ettei asiakkaille tarjota hänen tarpeisiinsa nähden liian raskaita ja siten hyvin kalliita palveluita.**

- Asiakkaiden palveluihin ohjautumisen prosessissa on asiakkaan palvelutarpeen arvioinnilla merkittävä rooli.
- Palvelutarpeen arviointi on tehtävä asiakkaan elämäntilanteen edellyttämässä laajuudessa ja monialaisena yhteistyönä.
- Tarvittaessa tulee arvioinnissa käyttää apuna erilaisia asiakkaan toimintakykyä, terveyttä, voimavaroja ja avuntarvetta arvioivia mittareita, kuten RAI-arviointimittaria.

Asumisen suunnittelussa on sovellettava **asiakkaiden tarpeista lähteviä uusia, joustavia asumisen malleja perinteisen ympärivuorokautisen palveluasumisen sijaan.**

- Vammaisten asiakkaiden erilaisista tarpeista johtuen on tärkeää, että asumisen erilaisia vaihtoehtoja on riittävästi tarjolla.
- Ympärivuorokautisen palveluasumisen sijaan tulee olla tarjolla enemmän kevyemmän asumisen palveluita kuten yhteisöllistä / palveluasumista ja tuettua asumista. Lähivuosien tavoitteena on kehittää ja lisätä edelleen kevyempiä asumisen palveluita.
- Omassa tuotannossa on tärkeää lisätä erityisesti haastavien asiakkaiden ympärivuorokautista palvelua tarjoavien kuntoutuspaikkojen ja kriisipaikkojen määrää sekä aikuisten tilapäishoidon paikkoja.
- Asumisen muotoja kehitettäessä tulee ottaa huomioon, että asumispalveluiden piiriin tullaan entistä nuorempana lapsuudenkodista pois muutettaessa ja palveluja tarvitaan aiempaa huomattavasti pidempään.

Digipalveluiden ja teknologian avulla voidaan osaltaan mahdollistaa vammaisten asiakkaiden itsenäinen ja turvallinen arki omassa kodissa.

- Esimerkiksi tuetun asumisen ohjaajan tapaamiset voidaan järjestää etäyhteyden välityksellä.
- Lisäksi digitaalisten palveluiden käyttöä voidaan hyödyntää verkostokokouksissa ja yhteydenpidossa asiakkaiden omaisiin.
- Palveluita kehitettäessä on kuitenkin muistettava, että kaikille vammaispalveluiden asiakkaille digipalvelu ei sovellu. He voivat tarvita toista ihmistä elämänhallintansa tueksi ohjaamaan, tukemaan ja kontrolloimaan sekä myös välittämään heistä. Tekniikka on hyvä lisäapu, mutta sillä ei voida korvata ihmisten välistä kohtaamisen tarvetta ja inhimillisyyttä.

Vammaispalveluiden palveluverkon kehittämisen näkökulmasta tulee vammaisten **päivätoiminnan toimintaa ja sijoittumista tarkastella suhteessa asumisen ratkaisuihin.**

Asiakkaat eri hyvinvointialueiden kesken

- Pohjois-Savon hyvinvointialue ostaa lyhytaikaista ja pitkäaikaista laitoshoidon palvelua, tutkimus- ja kuntoutuspalvelua sekä asumispalvelua lapsille ja aikuisille Etelä-Savon hyvinvointialueen Vaalijalan osaamis- ja tukikeskuksesta*.
 - Lisäksi tahdosta riippumattoman erityishuollon palvelua ostetaan Vaalijalasta.
- Pohjois-Karjalan hyvinvointialueelta ostetaan Honkalampi-keskuksen tuottamaa asumispalvelua ja osastohoitoa
- Pohjois-Savon hyvinvointialueen asiakkaita on asunut vuosikymmenien ajan Pirkanmaan hyvinvointialueella sijaitsevan Kotikylän (entisen Kivalakotikylä ry:n) ympärivuorokautisessa asumispalveluyksikössä.
- Pohjois-Savon hyvinvointialueen asiakkaita on muiden hyvinvointialueiden palveluissa 69 henkilöä.
- Pohjois-Savon hyvinvointialueen ympärivuorokautisen palveluasumisen ja yhteisöllisen asumisen yksiköissä asuu 14 asiakasta muilta hyvinvointialueilta: Keski-Suomi, Satakunta, Etelä-Savo, Kanta-Häme, Päijät-Häme, Pohjois-Karjala ja Pohjois-Pohjanmaa.

Pohjois-Savon hyvinvointialueen asiakkaat muiden hyvinvointialueiden asumispalveluissa ja laitospalveluissa

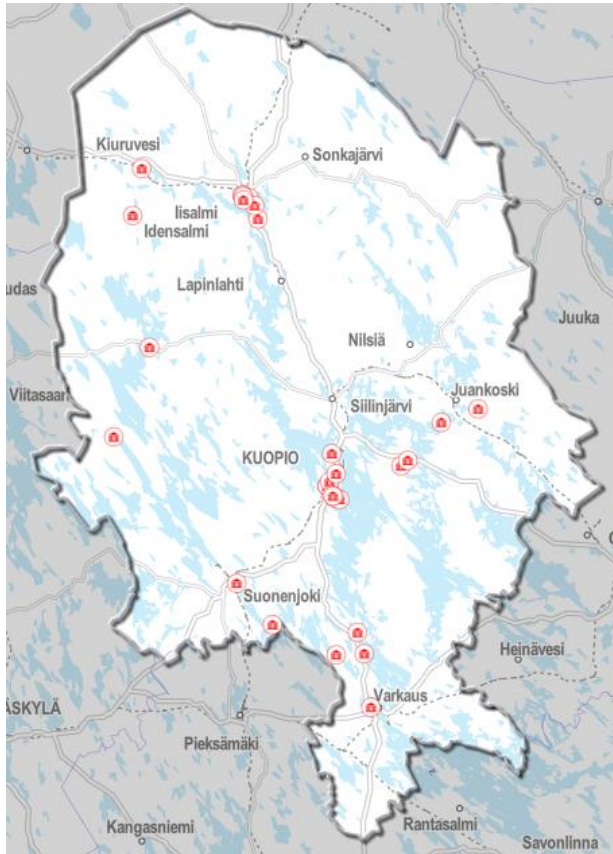
Hyvinvointialue	Pitkäaikainen laitushoito	Ympäri- vuorokautinen palveluasuminen	Yhteisöllinen/ tuettu asuminen	Lyhytaikainen hoito ja huolenpito lasten yksikössä
Etelä-Savon hyvinvointialue	52	11	0	0
Pohjois-Karjalan hyvinvointialue	alle 5	alle 5	0	0
Pirkanmaan hyvinvointialue	0	alle 5	0	0
Muiden hyvinvointialueiden asiakkaita Pohjois-Savon hyvinvointialueen asumispalveluissa	0	11	alle 5	alle 5

Vammaisten asumispalvelut

Tulevat rakennushankkeet asumispalveluissa:

- Uudisrakennushanke Hongiston palvelukoti Varkaus. Valmistuu 12/2025–1/2026.
- Lasten ja nuorten yksikkö Siilinjärvi. Valmistuu 12/2025–1/2026, 14 asiakaspaikkaa:
 - 7 pitkäaikainen asuminen
 - 7 tilapäishoito
- Asumisen, kuntoutuksen ja tilapäishoidon yksikkö Kuopio. Valmistuu 3/2026. 15 asiakaspaikkaa
 - 10 pitkäaikainen asuminen
 - 5 tilapäishoito kuntoutus

Vammaisten asumispalveluiden yksityiset tuottajat (ostopalvelut)

Toimipisteitä yhteensä 30:

- Kuopio 12
- Iisalmi 7
- Leppävirta 3
- Kiuruvesi 2
- Suonenjoki 2
- Pielavesi 1
- Tervo 1
- Varkaus 1
- Kaavi 1

Asumispalveluiden tarve 0–3 vuoden sisällä (arvio)

Vammaispalvelukeskusten työntekijöiltä kerätyn arvion mukaan asumispalveluiden piiriin on tulossa 0–3 vuoden sisällä 243 uutta asiakasta ja tämän hetkisen arvion mukaan heistä yli puolet (149) tulee tarvitsemaan ympärivuorokautista palveluasumista.

Asumispalveluiden tarve alle ja yli 18-vuotiaana

Asumispalveluiden tarve, alle 18-vuotiaat

alle 18-vuotiaat	0–3 v.	3–5 v.	yli 5
ympärivuorokautinen palveluasuminen	12	18	26
yhteisöllinen/ palveluasuminen	4	13	16
tuettu asuminen	4	10	5

Asumispalveluiden tarve, 18- ja yli 18-vuotiaat

18- ja yli 18-vuotiaat	0–3 v.	3–5 v.	yli 5
ympärivuorokautinen palveluasuminen	57	20	16
yhteisöllinen/ palveluasuminen	4	20	2
tuettu asuminen	12	4	0

Asumispalveluiden tarve, kaikki yhteensä

Kaikki yhteensä	0-3 v.	3-5 v.	yli 5
ympärivuorokautinen palveluasuminen	69	38	42
yhteisöllinen/ palveluasuminen	8	33	18
tuettu asuminen	16	14	5
Yhteensä 243	93	85	65

Oman tuotannon ja ostopalveluiden hintavertailu

Ympäri vuorokautinen palveluasuminen,
euroa/vuorokausi.

Palveluntuottaja	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Alle 18-v.	Tilapäishoit o, alle 18-v.
Oma tuotanto	125–303	125–303	583	377	703
Ostopalvelu	150–282	170–368	330–482	585	515

Yhteisöllinen asuminen/palveluasuminen sekä tuettu asuminen,
euroa/vuorokausi.

Palveluntuottaja	Yhteisöllinen asuminen/ Palveluasuminen	Tuettu asuminen
Oma tuotanto	32–129	27
Ostopalvelu	95 –143	71–91

Oman tuotannon hinnat pitää sisällä useita yksiköitä.

Laskettu vuoden 2023 toteuman mukaan ja hintoihin tehty 3 prosentin korotus.
Ostopalveluhinnoissa hintoja useilta eri palveluntuottajilta.

Vertailussa on käytetty vuoden 2024 hintoja.

Käsitteet

Keskeiset käsitteet ja määritelmät

Käsite	Selite
Perhekeskuspalvelut	<i>"Perhekeskuksella tarkoitetaan palveluverkostoa, joka tarjoaa varhaista tukea sekä vastaa lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin ja avun tarpeisiin. Perhekeskus voi toimia verkostomaisena, fyysisessä toimipisteessä tai sähköisen perhekeskuksen muodossa. Perhekeskukset ovat monialaisia ja mukana voi olla muitakin kuin hyvinvointialueen sote-toimijoita, kuten mm. kuntien ja järjestöjen palveluita"PIRHA</i>
Sähköinen perhekeskus	Sähköinen perhekeskus on perheiden, perhettä suunnittelevien, nuorten sekä ammattilaisten verkkopalvelu, joka kokoaa luotettavan tiedon, tuen ja palvelut yhteen paikkaan. Sähköinen perhekeskus muodostuu kolmesta kokonaisuudesta: Perheellisten ja perhettä perustamassa olevien asiointikokonaisuus Oma-perhe Nuorten asiointikokonaisuus Omahelppi Ammattilaisten osio
Asiakasvastaanottotila	Työtila, jossa asiakas otetaan lähi- tai etävastaanottona vastaan esim. Neuvolassa tietyssä työpisteessä. Ryhmätila, jossa useampi asiakas-perhe yhtä aikaa (esim. 6 kk neuvolakäynti)
Yhteiskäyttöinen toimitila	Työtila, jota käyttää useampi työntekijä eri työpäivinä/-aikoina (sovitusti)
Perheentalo	Kaikkien perheiden yhteinen kohtaamispaikka, järjestön ylläpitämä
Kohtaamispaikka	Osa perhekeskusta, jossa järjestetään monialaisesti avointa- ja vertaistoimintaa ja vertaistukiryhmiä, teemailtoja, tapahtumia ja tapaamisia lapsille leikki- ja varhaiskasvatustoimintaa, nuorille suunnattua toimintaa, toimii toimintaympäristönä vapaaehtoistoiminnalle, jalkautuvia, liikkuvia asiantuntija- ja perhepalveluja, saa tietoa, asiantuntemusta, ohjausta ja neuvontaa.
Lähipalvelu	Lähipalvelulla tarkoitetaan usein palvelua, jota käytetään lähes päivittäin ja jonka piiriin löytyy tarpeeksi asiakkaita muutaman tuhannen ihmisen asukas-pohjasta. Lähipalvelun tulee olla helposti saavutettavissa. Sen on oltava myös lähellä tai sinne on oltava hyvät kulkuyhteydet.
Liikkuva palvelu	Tieto, palvelu (osaaminen) tai asiakas liikkuu
Sähköinen asiointi, digitaalinen palvelu	Sähköinen asiointi on vaihtoehto perinteiselle asioiden hoitamiselle, jonka muotoja ovat olleet tiskipalvelu, kirjeenvaihto ja puhelinpalvelu. Asiakkaan näkökulmasta sähköinen asiointi on asioiden hoitamista viranomaisen kanssa sähköisiä kanavia ja tietojärjestelmiä käyttäen.

Käsitteet, lastensuojelupalvelut

Käsite	Selite
Ehkäisevä lastensuojelu	Ehkäisevällä lastensuojelulla edistetään ja turvataan lasten kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tuetaan vanhemmuutta. Kunta ja hyvinvointialue järjestävät lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ehkäisevää lastensuojelua silloin, kun lapsi tai perhe ei ole lastensuojelun asiakkaana. Ehkäisevää lastensuojelua on tuki ja erityinen tuki, jota annetaan esimerkiksi opetuksessa, nuorisotyössä, päivähoidossa, äitiys- ja lastenneuvolassa sekä muussa sosiaali- ja terveydenhuollossa. Kun lapsi on lastensuojelun asiakkaana, edellä tarkoitettua tukea järjestetään osana lapsi- ja perhekohtaista avo-, sijais- tai jälkihuoltoa.
Lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu	Lastensuojelua on lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu. Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua toteutetaan tekemällä asiakassuunnitelma sekä järjestämällä, avohuollon tukitoimia. Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua ovat myös lapsen kiireellinen sijoitus ja huostaanotto sekä niihin liittyvä sijaishuolto ja jälkihuolto. Lastensuojelulain mukaisesti lapsena pidetään alle 18-vuotiaasta ja nuorena 18–22-vuotiaasta. <i>Jokaiselle lastensuojelun asiakkaana olevalle lapselle tulee nimetä lapsen asioistaan vastaava sosiaalityöntekijä, joka vastaa lastensuojelun tarpeen sekä palveluiden ja tukitoimien tarpeen arvioinnista ja lapsi- ja perhekohtaisen työskentelyn toteuttamisesta.</i> Hyvinvointialueen on huolehdittava siitä, että lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu järjestetään sisällöltään ja laajuudeltaan sellaiseksi kuin hyvinvointialueella esiintyvä tarve edellyttää. Niin ikään lastensuojelun on oltava laadultaan sellaista, että se takaa lastensuojelun tarpeessa oleville lapsille ja nuorille sekä heidän perheilleen heidän tarvitsemansa avun ja tuen.
Lastensuojelun avohuolto	Avohuollon tukitoimien tarkoituksena on edistää ja tukea lapsen myönteistä kehitystä sekä tukea ja vahvistaa vanhempien, huoltajien ja lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden kasvatuskykyä ja -mahdollisuuksia. Lapsen terveyden tai kehityksen kannalta välttämättömät sosiaalihuollon palvelut ja lasten päivähoito on järjestettävä sen mukaisesti kuin lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä on arvioinut niiden tarpeen lapsen tai vanhemman asiakassuunnitelmassa. Avohuollon tukitoimina tulee lastensuojelulain perusteella järjestää mm. tukea lapsen ja perheen ongelmatilanteen selvittämiseen; lapsen taloudellista ja muuta tukemista koulunkäynnissä, ammatin ja asunnon hankinnassa, työhön sijoittumisessa, harrastuksissa, läheisten ihmissuhteiden ylläpitämisessä sekä muiden henkilökohtaisten tarpeiden tyydyttämisessä; lapsen kuntoutumista tukevia hoito- ja terapiapalveluja; tehostettua perhetyötä; perhekuntoutusta; sekä muita lasta ja perhettä tukevia palveluja ja tukitoimia.
Lastensuojelun sijaishuolto	Lapsen sijaishuollolla tarkoitetaan huostaan otetun, kiireellisesti sijoitetun tai lastensuojelulaissa tarkoitetun väliaikaismääräyksen nojalla sijoitetun lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella. Lapsen sijaishuolto voidaan järjestää perhehoitona, laitoshuoltona taikka muulla lapsen tarpeiden edellyttämällä tavalla.
Lastensuojelun jälkihuolto	Hyvinvointialueen on järjestettävä lapselle tai nuorelle jälkihuolto sijaishuollon päättymisen jälkeen. Jälkihuolto on järjestettävä myös avohuollon tukitoimina tapahtuneen sijoituksen jälkeen, jos sijoitus on kestänyt yhtäjaksoisesti vähintään puoli vuotta ja kohdistunut lapseen yksin. Lastensuojelun jälkihuollolla tarkoitetaan osana palveluverkkouudistusta lastensuojelun asiakkaana oleville, 18-vuotta täyttäneille nuorille järjestettävää lastensuojelun tukea. Nuori voi olla lastensuojelun asiakkuudessa 23-vuotiaaksi saakka (Lastensuojelulain muutos 1.1.2024 lähtien).

Käsitteet, lastensuojelupalvelut

Käsite	Selite
Lastensuojelun ympärivuorokautiset palvelut	Lastensuojelun ympärivuorokautisilla palveluilla viitataan lastensuojelun toiminnassa järjestettäviin asumispalveluihin. Lastensuojelulain nojalla järjestetään perhehoitoa, luvanvaraista perhehoitoa sekä laitoshuoltoa avohuollon tukitoimin sekä sijaishuoltona kodin ulkopuolisen sijoituksen tarpeessa oleville lapsille.
Lastensuojelun perhehoito	Lastensuojelun perhehoidolla tarkoitetaan lapsen tai nuoren hoidon ja huolenpidon järjestämistä toimeksiantosuhteisesti perhekodissa, tyypillisesti perhehoitajan kodissa. Perhekodissa saadaan samanaikaisesti hoitaa enintään neljää henkilöä hoitajan kanssa samassa taloudessa asuvat alle kouluikäiset lapset ja muut erityistä hoitoa tai huolenpitoa vaativat henkilöt mukaan luettuina. Perhekodissa saadaan kuitenkin hoitaa samanaikaisesti enintään kuutta henkilöä, jos perhekodissa annettavasta hoidosta, kasvatuksesta tai muusta huolenpidosta vastaa vähintään kaksi hoitopaikassa asuvaa henkilöä, joista ainakin toisella on perhehoitolaissa säädetty kelpoisuus (tehtävään soveltuva koulutus ja riittävä kokemus hoito- tai kasvatustehtävistä).
Luvanvarainen (amatillinen) perhehoito	Ammatillinen perhehoito on luvanvaraista perhehoitoa, jota annetaan yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain mukaisen ympärivuorokautisten palveluiden tuottamiseen tarkoitetun luvan perusteella. Amatillisessa perhekodissa saadaan hoitaa samanaikaisesti enintään seitsemää henkilöä, jos perhekodissa annettavasta hoidosta, kasvatuksesta tai muusta huolenpidosta vastaa vähintään kaksi hoitopaikassa asuvaa henkilöä, joilla on perhehoitolain mukainen kelpoisuus. Samassa taloudessa asuvat alle kouluikäiset lapset ja muut erityistä hoitoa tai huolenpitoa vaativat henkilöt lasketaan mukaan enimmäismäärään.
Lastensuojelun laitoshuolto	Lastensuojelun laitoshuoltoa järjestetään, jos lapsen sijaishuoltoa ei voida järjestää lapsen edun mukaisesti riittävien tukitoimien avulla perhehoidossa tai muualla. Lastensuojelulaitoksia ovat lastenkodit ja koulukodit sekä muut näihin rinnastettavat lastensuojelulaitokset. Lastensuojelulaitoksia ylläpitävät valtio, hyvinvointialueet sekä yksityiset toimijat.
Perheen jälleenyhdistäminen	Sijaishuoltoa toteutettaessa on otettava lapsen edun mukaisella tavalla huomioon tavoite perheen jälleenyhdistämisestä; jälleenyhdistämisen edellytyksiä on arvioitava osana lapsen asiakassuunnitelmaa. Lisäksi huostaan otetun lapsen vanhemmille on laadittava vanhemmuuden tukemiseksi erillinen asiakassuunnitelma, jollei sen laatimista ole pidettävä tarpeettomana. Suunnitelmassa on arvioitava muun palveluntarpeen arvioinnin lisäksi myös, millä tavoin vanhemmille järjestettävän erityisen tuen avulla voidaan edistää perheen jälleen yhdistämistä.

Käsitteet, vammaispalvelut

Käsite	Selite
Vammaispalvelukeskus	Vammaispalvelukeskuksen sosiaalihojauksessa ja sosiaalityössä arvioidaan moniammatillisesti vammaisten henkilöiden palvelutarvetta vammaispalvelulain ja erityishuoltolain mukaisiin palveluihin. Vammaispalvelukeskuksen vastaavat asiakkaiden kokonaisvaltaisesta peruspalveluiden koordinoinnista ja verkostotyöstä. Vammaispalvelukeskusten asiakkaiden ajanvarauksellinen asiakastyö tehdään pääsääntöisesti asiakkaiden toimintaympäristössä,
Päivä- ja työtoiminta	Päivätoiminnalla tuetaan asiakkaan sosiaalista vuorovaikusta ja osallisuutta. Osallisuutta edistävä päivätoiminta tukee asiakkaan arjen tarpeita niin, että asiakasta tuetaan osallistumaan yhteiskunnan toimintaan ja sosiaaliseen kanssakäymiseen. Työtoiminnan tavoitteena on ylläpitää ja tukea asiakkaan sosiaalisen toimintakyvyn, hyvinvoinnin ja elämänhallinnan tasapainon säilyttämistä sekä tuoda mielekästä käytännön toimintaa arkeen. Työtoiminta sisältää asiakkaan ohjausta ja tukea päivittäisessä arjen hallinnassa.
Tuettu asuminen	Tuettua asumista järjestetään vammaisille, kehitysvammaisille ja autismin kirjon henkilöille. Palvelun piiriin kuuluvat henkilöt, jotka tarvitsevat tukea itsenäiseen asumiseen tai itsenäiseen asumiseen siirtymisessä. He selviytyvät omin avuin henkilökohtaisista päivittäistoiminnoista, mutta tarvitsevat ajoittain tukea, ohjausta ja neuvontaa päivittäisissä asioissa.
Yhteisöllinen asuminen / palveluasuminen	Yhteisöllistä asumista / palveluasumista järjestetään niille vammaisille, kehitysvammaisille ja autismin kirjon henkilöille, joiden tuen tarve ei ole jatkuvaa eikä ympärivuorokautista. Palveluun sisältyy asiakkaan avustamista niissä päivittäisissä toiminnoissa, joista asiakas ei vammansa vuoksi pysty ilman toisen henkilön apua itsenäisesti suoriutumaan. Yhteisöllisessä asumisessa henkilökunta on paikalla yhdessä tai kahdessa vuorossa.
Ympäri vuorokautinen palveluasuminen	Ympäri vuorokautista palveluasumista järjestetään sellaisille vammaisille, kehitysvammaisille ja autismin kirjon henkilöille, jotka tarvitsevat avustamista vuorokauden eri aikoina tai muutoin erityisen runsaasti, eivätkä he selviydy enää muiden avohuollon palveluiden turvin omassa kodissa. Palvelu sisältää asiakkaan ympärivuorokautisen palvelun, hoidon ja huolenpidon, avustamisen ja ohjauksen päivittäisissä toiminnoissa.

Käsitteet, vammaispalvelut

Käsite	Selite
Liikkuva palvelu	Kotiin vietävä tuki liikkuvana palveluna. Sosiaalityöntekijät, sosiaalihojaajat, sairaanhoitajat, vammaispalvelujen osaamiskeskuksen asiantuntijat: palvelua tuodaan kotikäynnillä asiakkaan kotiin sekä erityispalvelua asiakkaiden arjen ympäristöihin ja asumisyksiköihin. Kotiin annettava tuki perustuu asiakkaan vuorovaikutukselliseen kohtaamiseen tai asiakkaan palvelutarpeen arviointiin.
Sähköinen asiointi	Sähköinen asiointi on asioiden hoitamista viranomaisen ja asiakkaan välillä sähköisiä kanavia ja tietojärjestelmiä käyttäen. Toimintamuotoja voivat olla sähköiset hakemukset, videoneuvottelut ja sähköinen ajanvaraus.
Digitaaliset palvelut	Tuetussa asumispalvelussa etähoivapalvelun käyttö tarkoittaa hoitajan ja asiakkaan kohtaamista videoyhteyden kautta. Virtuaalisessa päivätoiminnassa ohjaaja järjestää etäyhteyden kautta erilaista toimintaa kotona tai asumisyksikössä oleville asiakkaille.